

TOOLISKOJA TEATAJA

TOOLISVANEMATE JA NÕUKOGUDE HÄALEKANDJA

Jaanuar 1939

Nr. 1

3. AASTAKÄIK

SISU: 1. Joh. Kurvits: Uueks aastaks. 2. A. Renning: Mis summas tegutseda. 3. A. Petrov: Tööliskond aasta- vahetusel. 4. L. Johanson: Vigastuste vältimisest ja tööliste õigustest põlevkivikaevandustes. 5. Joh. Mikkelson: Mis käitistes organiseerimisest arvatakse. 6. Töölisvanemate fond. 7. Skandinaavia kutsethingute juhtide külaskäik ja Chr. Jensen'i surm. 8. A. Offenbach: Trükitööliste võit õütöö aktsioonis. 9. Riigikohtu otsus R. Koppelman'i vallandamise asjus. 10. Olukord käitistes septembrist novembrini 1938. a. 11. A. Renning: Majanduslik ring- vaade. 12. I. R.: Uusi sotsiaalseadusi. 13. Käitiste elu.

KINDLUSTUSSELTS

«**OMA**»

Seltsi omanikeks on omavalitsused, ühispangad, majandusühisused, valla kindlustusseltsid ja põllumajanduslikud ühissettevõtted.

Seltsi vastutuskapitalid üle kr. 1.000.000.—.

Seltsi peakontor Tartus, Riia tän. 35.

Peaesindused: Tallinnas, Rakveres, Viljandis, Pärnus, Võrus, Tõrvas ja Kuresaares.

Esindused — üle maa.

Head ja edurikast uut aastat
tööliskonnale soovivad

A/S. EESTI „METSATOOSTUS“

Tallinn, Falkpargi 4

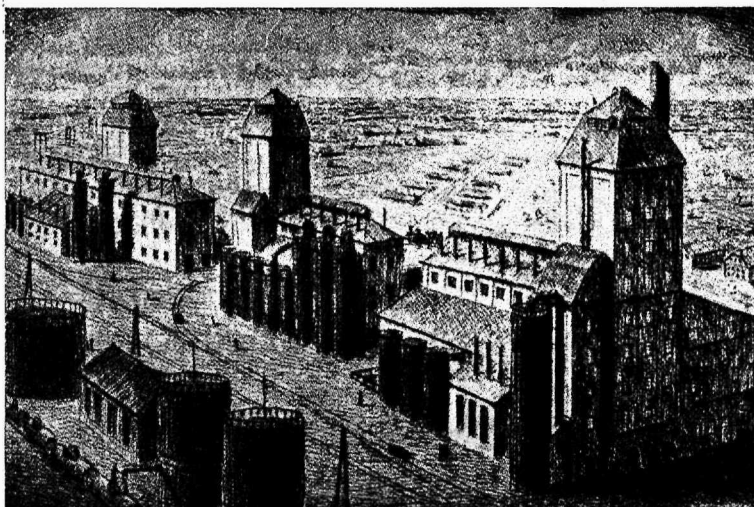
Metsa- ja saetud materjalide valmistamine, müük ja eksport
Üle riigi müüakse metsamaterjale metskondades

Küttepuude väikemüügilaod:

Tallinnas, Laeva tn. 6	tel. 316-84
Tartus, Soola 23	„ 7-28
Valgas, Kungla ja Maleva tn. nurgal	„ 1-73
Viljandis, Põllu tn. 4	„ 13
Võrus, Vaksali tee	„ 10
Petseris, Tuletõrje plats	„ 77
Tapal, Kesk tn. 9	„ 18-a
Jõhvis, raudteejaam	„ 1-09

Lauamaterjalide müügilaod:

Tallinnas, Kúti t.	tel. 441-16
Tartus, Saekoja t	„ 17-52
Pärnus (Frõhlinõi ja Livonia laopl.)	„ 3-12
Sarus (Valgamaal)	„ Taheva 5-d
Kilingi-Nõmmel, Taheval, Jõgeval, Ote- pääal ja metskondades, kus teosta- takse palkide läbisaaõimist	

Õliivabrikud Kohtla-Järvel

A.S. Esimene Eesti Põlevkivitõõstus

end. Riigi Põlevkivitõõstus

JUHATUS JA MÜÜGIBÜROO

Tallinn, Valli 4-3

Telegr. aadr.: Peapõlevkivi

Telef.: juhatus 450-62
üldine 450-85
arveosak. 474-76

KAEVANDUSED, ÕLI- JA BENSINIIVABRIKUD

Kohtla-Järvel ja Kukrusel
Telefon: Jõhvi 5

Õliiladu Tallinna sadamas
Telefon: 309-07

Bensiniijaamad: Tallinnas
ja Kohtla-Järvel

Tööliskoja Teataja

JAANUAR 1939

Nr. 1

III aastakäik

Tellimishind:		Ilmub kord kuus, vähimalt 24 lhk. suurus.	Kuulutuste hind:
aastas . . . Kr.	1.50	Tegev toimetaja koja peasekretär Lui Metslang.	lehek. . . Kr. 30.—
1/2 aastas. „	— .75	Toimetus ja talitus: Tallinnas, Toompst. 17a—13,	1/2 lehek. „ 15.—
1/4 „ . „	— .40	telefon 470-36. Toimetaja kõnetunnid äripäeviti,	1/4 „ . „ 8.—
Üksiknumber	15 s.	välja arvatud laupäev, kella 5—7 õhtul.	1/8 „ . „ 5.—

Uueks aastaks

Tööliskoja esimees Joh. Kurvits

Möödunud aastal töölisliikumine ei saa osutada erilistele saavutustele. Ka tööliskonna olukorras ei ole tähelepanndavad tunduvad paranemise suunad. Vastupidi, see olukord on muutunud mitmeti ebamäärasemaks. Mõnelgi alal on märgata tagasikiskumist, nii et töölistel on tulnud asuda kaitsele. Ei ole siiski uue aasta kirjutuses koht peatuda möödunud aasta tagasikiskumiste ja raskuste juures. Neist tagasikiskumisist ja raskusist on olnud juttu varem ja teisel. Alamal tahame vaadelda neid nähtusi, mis möödunud aasta on jätnud positiivseina. Harilikult ei mõisteta hinnata ja näha töölisliikumise saavutusi ja võite, eriti sel juhul, kui on loodetud ja oodatud rohkem ja saavutused osutuvad kasinamaiks. Aga needki kasinad saavutused, kui need kokku arvutada, osutuvad küllalt tähelepanndavaiks ja hinnatavaiks. Üldse töölisliikumine peab kohanema väikeste, aga pidevalt ja järjest saavutatavate võitudega, et lõpptulemus oleks suurem ja et suured ülesanded jagada jõukohasteks osadeks. Töölisliikumine aga peab õppima hindama oma saavutusi nende kogusummas ja tõttama osaliselt võidult edasi, kuni saavutatakse koguvõit. See on ka ainus meelsus, mis suudab hoida ülal jõudu, tahet ja usku oma ülesandesse ja töölisliikumise suure sihti.

Kutseühingulisel alal, hoolimata olukorra ebamäärasusest ja ümberkujunemisist ja kohanemisist, hoolimata organiseeritud tööliste arvu osalisest tagasilangusest, on ka rõõmutavaid nähtusi.

Trükitöölised oma organisatsioonilise ja keskendatud aktsiooniga suutsid ära hoida oma olukorra halvenemise ja tõsta tähelepanndavalt oma palgataset. Edu on märgata ka teistel aladel. Kutseühinguline kultuuri- ja organiseerimistöö on võtmas jälle kindlamat kuju. Kuigi kutseühingud ei ole möödunud aastal tulemusrikkalt ja suuremas ulatuses tegelnud töö- ja palgatingimuste kujundamisega, on selgitatud selleks eeldusi, kogutud jõudu ja pandud liikuma mõtteid, eriti Tööliskojas toimunud nõupidamiste, kujundatud seisukohtade ja töötülide lahendamise kehtiva korra muutmiseks alustatud aktsiooni kaudu.

Majanduslikul alal on tulemused hinnatavad vaid reaalpalkade languse vältimise seisukohalt, mis osaliselt on õnnestunud. Reaalpalga ja elatistaseme tõstmise juhud on väikese arvilised. Ratsionaliseerimise väärendid võtsid kord-korralt enam maad. Ei saa siiski salata, et kohati on suudetud tõmmata riigivõimu kaasa tööandjate meelevalda piiramiseks ja piirdumiseks. Töölise korterite küsimuse lahendamine on võtmas kindlamat kuju.

Sotsiaalpoliitilisel alal on vähe algatatud mõtteid leidnud teostamist. Kuid kindlalt on välja kujunenud tööliskonna seisukohad ja võitlus nende eest on koordineeritud. Kõik katsed tööliskonnas tekitada arusaamatusi ja lahkavamisi sotsiaalpoliitilistes nõudmistes on järsult kokku varisenud. Tööliskond võitleb ühtlaselt ja sihti-

teadvalt oma sotsiaalpoliitiliste vajaduste eest.

Suurimaid tulemusi möödunud aastal võime võib-olla siiski osutada selle tööalal, mida oleme pidevalt ja lakkamatult teinud tööliste uute asutuste ja esinduste ellukutsumisel ja nende kaitsmisel. Töölisvanemad kaitstes töötavate tegelike töömeeste esindajaina on kindlalt ennast tööliikumise seespool kehtima panemas. Kui VI üleriiklik töölisvanemate ja töölisesindajate konverents möödunud kevadel Tallinnas konstateeris, et tööandjate rünnak töölisvanemaile ja nende õigusile on võtnud ennenägematut ilmet, ja otsustas kindlalt ja julgelt alustada võitlust selle vastu, siis ei olnud need tühjad sõnad. See konverents, mis oli üks võimsaimaid Eesti tööliikumise ajaloo, teadis, mis ta rääkis. Kiiresti organiseeritud omaabi töölisvanemate fondi näol, jõudude koondamine ja koordineerimine kutseühinguliste jõududega suutis selle toore kallaletungi lüüa tagasi. Tööliskoja juhtimisel töölisvanemad ise asusid tagasi võitma kaotatud ja uusi positsioone. Järjest ja suurel hulgal toimuvad töölisvanemate valimised, valimised, hoolimata kõigist raskusist, tööliikumise üksmeelse toetusel (otsused ja resolutsioonid RET'i asjas) tõendavad seda. Vastuvaidlematult võime ütelda, et töölisvanemate ja töölinõukogude võrk kaitistes ei ole Eestis kunagi olnud nii suur ja tihe kui praegu. Kas me selle üle ei või olla uhked! Aga mitte ainult töölisesindajate tihe võrk, vaid ka töölisvanemate endi teadvustamine ja organiseerimine on möödunud aasta saavutus. Töölisvanemate usaldusmeeste võrgu loomine, jätkuvad ja laialdased kursused, loengud, koosolekud, käsiraamatu väljaandmine ja rakendamine kutseühingulisse töösse annavad meile kindla usu selleks, et selle jõuga võib eeloleval aastal tule-

musrikkamalt kui seni asuda ka raskeimate ülesannete kallale. See on jõud, mis vajab jätkuvat koolitamist ja rakendamist. Meie pingutused ei või olla asjatud.

Ühistegelise liikumise mõtte ja ühistegelise organiseerumise on võitmas tööliikumises kindlat pinda. Tööliikumise majandusliku omaabi organiseerimine ja teede avamine majanduslikuks isetegevuseks ei või enam olla mägede taga.

Noortööliste küsimus on Tööliskoja poolt ulatuslikult päevakorda tõstatatud. On veel varajane rääkida tulemusist sel alal, aga on selge, et noorpölvete toomisele tööliikumises tuleb pöörduda pidevate tähelepanu.

Tööliskoja töö on arenenud normaalselt. See nägematu ja nähtav töö, mida Tööliskoda tööliikumise huvides päev-päevalt teeb, hoides omavalitsuslikkuse mõtet tööliikumises, ergutades teda edasi püüdma, koolitades teda ja esindades riigivõimu ees, leiab tõsist hindamist kaitistes. Võime tähele panna, et Tööliskoda on loonud kaitistega lahutamatud sidemed, sidemed, mis haaravad tööliste muresid ja rõõme. Tööliskoda on kasvanud tööliste oma asutuseks. Tema sidemed teiste omavalitsuslike tööliste organitega, eriti kutseühingutega, kasvavad ja tihenevad.

Kokku võttes võime ütelda, et möödunud aasta pärandus ei olegi troostitu. Peame ainult õppima nägema ja hindama igapäevast püsivust ja selle kogutulemuslikku suurust. Sellele alusele, eneseusule ja optimismile võime ehitada ja toetuda uue aasta töös. See töö, mille õnnestumisele tuksuvad kaasa tuhanded tööliikumised ja mille tegemiseks ei keela oma abi karedad töömehe käed, peab viima välja parema elu ja suurema õigluse ja õiguse saavutamisele töödtegevale rahvale.

Julgelt edasi!

Mis suunas tegutseda

Anatol Renning

1.

Teadlikul töölisel ei ole kunagi puudust tegevusülesannetest. Tööliikumise õiguste kaitse, võitlus tööliste majandusliku olukorra

parandamiseks nõuavad alatist valvelolekut, eriti veel siis, kui teadlik tööline on valitud töölisvanemaks, kuhjub tema õlgadele suur vastutus ja suur töökoorem. Kuid kogu selle

tegevuse juures tuleb tihtipeale tunne, et rabeled mingis ummikis, kust ei paista välja avaramaid võimalusi.

Töölisanemal on teatud iseseisvus tööandja suhtes, mida teistel töolistel pole, — kuid see iseseisvus on rajatud seaduse paragrahvile, on rajatud seega välisele toele, juba see asjaolu üksi osutab töölisanema seisukoha nõrkusele. Seadused võivad muutuda halvemaks, kohtuotsused võivad langeda töolistele ebasoodsalt, ja ka praeguste seaduste ja soodsate kohtuotsuste puhul võib tööandjal töölisanema vallandamine selle või teise nõksu abil õnnestuda.

Nii peavad töölisanemad tihtipeale kibedalt tundma, et neil on küll teatud õigusi, kuid on vähe jõudu. Eriti on see selge siis, kui töölisanema tegevus ulatub kaugemale töökaitse seaduste täitmise järelevalvest ning ta asub töolistele majanduslike huvide kaitsmisele, — olgu kõne alal tööaja lühendamine massilise vallandamise ärahoidmiseks või võitlus vääratsionaliseerimise või tööhindade halvendamise vastu. Siin on töölisanematel see troost, et seadus nõuab nende arvamise ärakuulamist, — kuid see troost on liig väike, sest neid arvamisi ei tarvitse keegi arvesse võtta.

Veidi parem on töölisanemate olukord siis, kui käitises on töötüli. Sel puhul toimivad nad seaduse põhjal kogu tööliskonna esindajana, kes on volitatud sõlmima kõikide käitise töolistele palga- ja töötingimuste suhtes kokkuleppe tööandjaga. See on juba rohkem kui paljas „arvamise ärakuulamine“, — kuid ainult senikaua, kuni asi pole antud töötülide lahendamise komisjoni: seal kujuneb olukord enamasti nii, et töölisanemate arvamine ära kuulatakse, kokkulepet ei saa ja siis komisjon teeb otsuse nii, nagu tema heaks arvab. Ja komisjoni otsuste tulemus on teatavasti see, et palgad on jäänud maha elukalliduse tõusust ja töolistele olukord on sellega halvenemas.

Töolistele majandusliku olukorra parandamise, töolistele elatustaseme tõstmise ülesanded kerkivad aga paratamatult igal teadlikul töölisanemal, nagu ka igal teadlikul töolisel, kui see ei taha oma energiat kulutada vaid igapäevaseks rabelemiseks viletsuses. On ju Eesti tõstus küllalt jõukas, et maksa töolistele palju paremaid palku, nii et praegune kehvus kaoks ja asemele tuleksid inimlikumad ja kultuursemad elutingimused. Eesti tööliste töötublidusele vastaks hoopis teine elujärg, — kuid teadlikud töölised peavad küsima, kas pole see töolistele eneste süü, et see parem elujärg ei ole veel kätte võidetud.

2.

Töölisanemad jõuavad niiviisi kahest lähetekohast organiseerimise, kutseühingulise organiseerimise, küsimuse juure. Esiteks organiseeritud seljatagust on vaja, et anda töölisanematele tuge nende võitluses töolistele õiguste eest, sest kui käitise tööliskond esineb kutseühingu kaudu kui üks tervik ja on valmis ja on suuteline võitlema oma töölisanema õiguste eest, siis on see töölisanemale palju kindlamaks toeks kui seaduse paragraafid.

Teiseks on organiseerimine tarvilik, et saavutada midagi suuremat, et tööliskonda vä-

hegi edasi viia parema elu poole. Siingi on tingimata vajalik, et käitise tööliskond suudaks üksmeelselt ja distsiplineeritult palgavõitlust alustada ja läbi viia. Siis ei tuleks enam säärastr piinlikku olukorda, nagu see praegu juhtub, kus töolistele antakse vahest streigiõigus, aga nad ei saa seda kasutada; loomulikult võidakse siis töolistele ütelda (ja üteldakse ka): olge ka paariprotsendilise palgatõstmisega rahul, kui teie ilma komisjonita niikuinii ei suuda midagi suuremat saavutada. Täheandab, siingi ei ole muud teed kui organiseerimine, kindla juhtimise, distsipliini, toetuskavade väljakujundamine, ühe sõnaga: käitise tööliskonnast peab saama kutseühingu liikmeskond, — ja kui kutseühingusse kuuluvad ka teised sama tööstusharu käitised, siis avaneb tee palgaolude parandamiseks üle tööstusharu, kus palkade tõstmist enam ei pidurda käitistevaheline palkade võrdlus.

3.

Eelöeldust on selge, et iga teadlikum ja aktiivsem töölisanem, nagu ka iga teine teadlikum ja aktiivsem tööline jõuab tahes-tahtmatult kutseühingulise töö juure. Kuid eelöeldust on samuti selge, et sõna „kutseühing“ ei tule siin mõista nii nagu seda praegu tihtipeale mõistetakse.

Kutseühing, mida töölised vajavad, ei ole väikesearvuline organisatsioon, mis tegeleb oma asjadega kuskil käitiste elust eemal, vaid see on — nagu öeldud — käitiste tööliskond ise või vähemalt selle suur osa, kes esineb organiseeritult ja kindlalt ja hoiab seetõttu tasakaalu tööandja majandusliku ülevõimuga.

Selles suunas arenevad kutseühingud juba praegu, kuid siin on veel palju tööd ees. Esialgu on side käitiste ja kutseühingute vahel väga mitmel pool võrdlemisi lodev ja seda olukorda pole nii lihtne muuta. Ühel pool on käitise tööliskonnas tunda umbusku kutseühingulise tegevuse tulemuste suhtes ja organiseerimistöö on seepärast visa arenema, ja teiseks tuleb ka ette, et kutseühingud ei osuta küllalt huvi massilise organiseerimise vastu. Või kui kutseühingul ka on see huvi, siis juhtub seda, et nad ei oska käitise rahvast juure tõmmata, ei oska arendada seda tööd, mille kasulikkus oleks tööliskonnale selge. Ainult organiseerimise õhutamise ja kutseühinguliste ideede propageerimise kaudu on aga raske saavutada suuremaid tulemusi, kui inimestel pole tõsisajade naja selge, milles seisab kutseühingu töö ja tegevus.

Nii kujuneb välja nõiarang, kus töölised kipuvad kutseühingute vastu ükskõikseks jääma, kuna kutseühing on nende elust ja tegelikust võitlusest eemal, kutseühing jääb aga sellest eemale just seetõttu, et tööliskond ei astu sinna massiliselt liikmeks.

Sellest nõiarangist ei ole muud väljapääsu kui et töölisanemad ja teadlikumad töölised lähevad kutseühinguisse ja aitavad kutseühinguid praktilise töö arendamisel palga- ja töötingimuste tegeliku korralduse alal. Siis muutub ka tööliskonna massi suhtumine kutseühinguisse.

Millised on need praktilised tegevusvõimalused, sellest on kõneldud kutseühingute esindajate ja töölisanemate-usaldusmeeste nõupidamisel Tööliskojas m. a. novembris. Selle põhjal oli kutseühingule laiali saadetud ringkiri, mille teksti avaldame järgmises numbris. Sellest on näha, et praktilisi töövõimalusi palgaolude korraldamiseks kutseühingute kaudu on vägagi palju, ka praeguste seaduste piirides, ja ka praeguse nõrga organiseerimise juures, tuleb ainult käed külge panna.

4.

Kutseühingute tähelepanu on praegu seotud käesolevate ümberkorraldustega, mis on tingitud kutseühingute seaduse rakendamisest. Kutseühingute soov on, et ümberkorraldamised sünniks kutseühingute eneste vajaduste ja soovide kohaselt. Kutseühingute seaduses on tunnustatud põhimõte, et kutseühingute ülesehitus toimub alt üles ja mitte vastupidi, ja samas vaimus peab teostuma ka seaduse rakendamine. Ei saa õigeks tunnistada, kui liidetakse üksteise külge ühingud, kelle tegevuses ei ole otsest sidet või kus elujõulised

ühingud püütakse ühte sulatada nõrgematega, sest siis on oodata, et tugevad ühingud selle all kannatavad, ilma et nõrgemad sellepärast saaksid tugevaks. Säärased ebaotstarbekad sammud on mõeldavad ainult siis, kui ümberkorraldamine sünniks käsu peale ja mitte ühingute soovida tahtel ja kokkuleppel. Tuleb tõsiselt soovida, et selles asjas toimitaks küllaldase ettevaatusega ega veeretataks kutseühingute arengule asjatuid takistusi.

Kuid kutseühingud ja nende tegelased ei tohi unustada, et nende peamine tähelepanu peab ka praeguste ümberkorralduste ajal koonduma kutseühingute tegevusele endale, s. o. palga- ja töötingimuste korraldamisele, sest fööndjad ei oota ju oma ratsionaliseerimisega seni, kuni kutseühingute organisatsioonilised asjad on klaarid; samuti ei oota elukallidus ja muud majanduslikud mured. Ja ei oota ka palgavõitlus käitises, mis vajab kutseühingulist kaasabi, kuid ei leia seda.

Seepärast tuleb ka praegu, hoolimata kõigest raskusest ja takistustest, jätkata ja arendada kutseühingulist tööd selle sõna tõsisel mõttes, — ja kui tööd tehakse, siis kannab see ka vilja.

Tööliskond aastavahetusel

A. Petrov

Aastavahetusel tööliskond, tehes kokkuvõtteid möödunud ja püüdes nende tulemuste kohaselt hinnata olukorda algavaks aastaks, peab konstateerima rahustundega, et väljavaated võrreldes 1938. a. algusega on paljugi raskemad ja tumedamad nii rahvusvaheliselt kui ka rahvuslikult seisukohalt.

Kui m. a. mul oli võimalus samas kuu kirjas („TT“ nr. 12 1937. a. „Kriis läheneb“) juhtida tähelepanu raskustele algavaks 1938-daks aastaks, siis olukord oli võrratult parem praegusest. Niihästi rahvusvahelises poliitilises kui ka majanduslikus olukorras on sündinud suured muudatused halvenemise suunas.

Ühes rahvusvahelise poliitilise olukorra halvenemisega on halvenenud majanduslik olukord. Võitlus turgude pärast on muutunud ja muutub veelgi teravamaks. Hoolimata relvakaubandusest sõdivate riikidega, on rahvusvahelises kaubanduslikus läbikäimises märgata tagasiminekut. Laevade prahihinnaid on niivõrd langenud, et seisumajäetud laevade arv üha suureneb.

Toorainete hindade langus püsib, hoolimata tarvitusele võetud tõkkeabinõu-

dest. Sõjatööstuse suurenemine, samal ajal aga suurenev mehhaniseerimine ja töö produktiivsuse tõus ei suuda ära hoida tööjõu nõudluse vähenemist, mistõttu kõikjal võib märgata töötute arvu tõusu.

Arusaadav, et sellane poliitiline ja majanduslik olukord mõjutab halvendavalt tööliskonna sotsiaalset ja majanduslikku olukorda. Maksude suuremine, elustandardi langus tähendab laialdaste palgatööst elavate hulkade vaesestumist.

Riigikaitse huvides muudetakse juba kehtivaid tööaja, sotsiaalkindlustuse, tööliste majandusliku võitluse õiguse jne. seadusi nende halvendamise suunas (näit. Prantsusmaal 40-tunn. tööaja j. m. seaduste muutmise).

Tööliskond on sunnitud asuma kaitseisukorda võitluses oma õiguste eest. Väljavaated oma õiguste laiendamiseks uute reformide ja seaduste näol on muutunud raskemaks eeloleval aastal.

Ka Eesti ja eesti tööliskonna olukord ei ole mingi erand, sest rahvusvaheline seisukord on siin samuti mõõduandev.

Meiegi riigi väljaminekuis avaldab mõju üldise olukorra ebastabiilsus. Ma-

jäanduslikud surutised haaravad laiemalt tööstust ja kaubandust. Tarvitseb vaadelda ainult ametlikku statistikat meie sisse- ja väljaveohindade kujunemise, tööstuses töötajate arvu, töötute arvu jne. muudatuste kohta, siis ei saa jagada mõnelt poolt tehtavaid optimistlikke väljendusi, vaid tuleb täie teadvusega vastu minna tuleviku raskustele.

Tööliskonna raskusi suurendavad veel need ülesanded, mis möödunud aastal, hoolimata mõningaist lubadusist, ei täitunud. Laiema ulatusega haiguse, vanaduse ja invaliidsuse kindlustuse seadused, samuti palgalise puhkeaja, töötülide lahendamise ja TKTAS seaduste muutmised ei pääsnud kehtivusele.

Palgaolude parandamisel tekkis m. a. teatud seisak, mida põhjendati konjunktuuri muudatustega.

Muutunud olukordi kasutasid vastavad ringkonnad kõigi jõudude koondamiseks tööliskonna õiguste ja uute sotsiaalreformide kavatsuste vastu.

Võitlus tööliskonna asutuste — töölisvanemate — vastu, tööliste õigusi iseseisvalt juhtida ja korraldada oma asutusi-organisatsioone kitsendavad ettepanekud ja seisukohad on küllaladased

näited selle rünnaku ulatusest ja sihtidest.

Nii seisab tööliskonnal algaval aastal ees raske võitlus muutunud olukorras eelmistel aastatel püstitatud sotsiaalreformide elluviimise ja õiguste kaitsmisel. Selleks on aga vaja kogu tööliskonna jõudude mobiliseerimist, s. o. organiseerimist tugevate kutseühingute näol. Möödunud aasta töötulemused sel alal ei ole küllaladased, et rahulikult vastu minna tulevikule. Ka kutseühingute seaduse kehtimapanek m. a. ei toonud siin muudatusi, sest selle seaduse ellurakendamine, samuti ka valitud keskuse kujundamine on jäänud algava aasta ülesandeks. Säilinud on ka muud organiseerimist takistavad põhjused: kutseühingute peaulesande — palgavõitluste juhtimise — puudumine, masside inertsus, juhtumid tööliskonnas ja nende tegelaste keskel, mis iga arusaaja töölise tõsiselt mõtlema panevad, on säilinud.

Kokku võttes, eesti tööliskonna ülesandeks algavaks aastaks jäävad samad nõudmised, mille eest ta on võidelnud aastaid, kuid mille läbiviimine muutunud olukorras nõuab märksa rohkem ja suuremat ühist jõupingutust, tugevaid ja hästi organiseeritud organisatsioone. Selleks jõudu ja julgust!

Vigastuste vältimisest ja tööliste õigustest põlevkivikaevandustes

L. Johanson

1.

Põlevkivikaevandustes on äratanud õnnetusjuhtumid oma sageduse läbi üldist tähelepanu. Sageli kuuleme ka, missuguste omapäraste vahenditega mõnes põlevkivitööstuses õnnetusjuhtumite vastu võideldakse. Ähvardatakse neid töölisi, kes korduvalt vigastada saavad, vallandada. Ei tunnustata vigastust õnnetusjuhtumiks. Vahetevahel võib kuulda ka sääraseid teateid, nagu äsja „Virumaa Teatajas“: „Kindlam kord Kiviõli kaevanduses. Surmaga lõppenud õnnetuse järelkajad. Ühenduses Kiviõli kaevanduses juhtuvate raskete õnnetustega ja poola kaevuri surmaga lõppenud laevarisemisega on Kiviõli kaevanduse juhatus poolt õnnetuste vältimiseks maksmata pandud mõningaid ettevaatuse abinõusid.“ Siit võiks järeldada, et ehk võetakse tarvitusele mingid erakorralised vahendid, kuid — ainult „enam kui varem tahe-

takse tähelepanu pöörata käikude korralikule kindlustamisele“. Tekib küsimus, mispärast ei pöördud varem tarvilist tähelepanu isegi mitte käikude korralikule kindlustamisele, ometi nõuavad juba 1927. a. antud kaevandustööde julgeoleku suundmäärused, et kõik kaevanduse käigud peavad olema tugevasti toestatud vastavalt oma tähtsusele ja teenistuse kestvusele kõigil neil juhtumil, kui mannerained, milledesse käigud on rajatud, tarviliselt tugevad ja vastupidavad ei ole. Käikude puuga toestamise korral peab võtma teostiku puud selles jämeduses, mis vastab oodatavale survele jne.

Edasi loeme „Virumaa Teatajast“:

„... on nüüd Kiviõlis kategooriliselt keelatud ainult ühel mehel ilma kaaslasteta käigus töötamine. See keeld on kooskõlas kehiva mäeseadusega, millest aga seni Kiviõlis

kinni ei peetud. Keelust üleastujad vallandatakse.“

Täie õigusega tuleb küsida: Miks ei täidetud „Kiviõlis“⁴⁾ seadusenõudeid selles suhtes ka seni? Miks ei täideta neid eeskirju, mida annavad julgeoleku määrused?!

Kui siin isegi algelisemad töökaitse nõudmised jäetakse täitmata, siis tuleb oletada: korraldused on puudulikud ning töökaitse järelevalve nõrk. Kui aeg-ajalt kuuleme nii ühe kui ka teise eeskirja mittetäitmisest, siis ka seegi juba nõuab, et siin järelevalvet suurendataks. Ähvardamistega ja vallandamistega ei saa asendada korraldusi, mis täitmata jäetakse. Julgeoleku sundmääruste täitmine sõltub kõigepealt käitise juhatusest, kes peab selle eest hoolitsema, et õnnetuste vältimise eeskirjad ja vahendid käsitlemist leiaksid. Vastutav on täiel määral käitise juhatas.

Kaevandustööde julgeoleku sundmäärused tuleb ka töölistele teatavaks teha, tööjuhatajad peavad neid tundma.

Tuleb täita ka nõuet, et iga tööline, kes mingisugust hädaohtu inimestele või kaevandusele märkab, peab sellest viivitamata teatama. Tööde algul peab selleks artellis või esis eriti määratud tööline järele valvama, kas kõik tööabinõud ja kaitse sisseseaded tema tööde piirkonnas töötavad rahuldavalt. Märgetud või töö juures tekkinud puudused peab ta viivitamata kõrvaldama. Kui see on võimatu, siis peab ta nendest oma otsekohele ülemusele teatama. Ühe vahetuse tööliised peavad järgmise vahetuse tööliste tähelepanu juhtima kõikide võimalike hädaohtude ja raskuste peale vahetamise juures esis — otsekohe, ära minnes — steigeri või kümniku kaudu. Maa-aluste tööde kõrvalistesse esidesse tuleb saata vilunud esitöölisi. Uusi töölisi võib esidesse saata ainult koos vilunud töölistega. Hädaohtlikesse esidesse tuleb määrata ainult vilunud töölisi ja kohaliku tehnilise järelevalve ametnikud peavad neile otsekohest juhatus andma töö viisis ja toetamises.

Mitmesuguste ametimeeste liikide vahel, kes kaevanduse julgeoleku järele valvavad, tulevad nende ülesanded ja vahetused täpselt ära määrata.

Järelevalvet teostavad tööinspektsiooni ametnikud ja Majandusministeeriumi vastavad inspektorid, aga ka kindlustusühingu ametnikud.

2.

Põlevkivikaevandustest kuulub kaebusi, et tööõnnetuste puhul ei ole esmaabi küllalt käepärast, vigastatu toimetamine haiglasse on keeruline ja raskepärane, kuna puuduvad transpordivahendid.

Põlevkivikaevandustest on ravikorraldus „Kiviõlis“, Sillamäel ja Goldfieldsis Narva üldhaigekassa, Kohtla-Järvel ja „Kütte-Jõus“ ettevõtte käes.

Esmaabi peab olema kindlustatud ja ette nähtud igaks õnnetuse ja äkilise haiguse juhuks. Selle kohta on kehtimas vastavad eeskirjad, mida täpselt ja kõrvalekaldumatult tuleb täita.

Julgeoleku sundmääruste järgi tuleb kõiki järelevalve ametnikke, niisama ka tarvilist hulka töölisi, tutvustada esimese abi andmise viisidega ja kaevanduse kontoris peavad ülal olema arsti poolt kokkuseatud arusaadavad sellekohased juhatused.

Iga töö jaoks kaevanduses, mille juures mitte vähem kui 50 töölist on ühes vahetuses tööl, peab õnnetusjuhtumi korraaks kanderaam olema kas kaevikus või selle lähemas naabruses tagavaraks; iga järgmise 50 tööliste peale tuleb kanderaamide arvu ühe võrra tõsta; kõikide maa-aluste ja maapealsete tööde jaoks peab järelevalveametnikel alati olema käsutada tarviline hulk sidematerjali ja esimese abi andmise abinõusid.

Vastavad määrused nõuavad, et iga ettevõtte peab olema varustatud vajalise arvu esimese abi (kiire) andmise arstime vahenditega (sidumise, verd seismapanevate j. m.), millede nimestiku koostab ettevõtte arst.

Esimene arstiabi äkilistel haigestumistel ja õnnetusjuhtumite puhul peab haigekassa liikmeile kindlustatama ettevõtte juures või väljaspool, kuid tingimusel, et see abi oleks antud küllalt kiiresti.

Esmaabi andmiseks peavad vastavad kohad või ruumid olema, nagu see määrustes on ette nähtud. Need ruumid peavad vajalisel arvul olema varustatud abiandmiseks vajaliste ravimisabinõudega.

Ettevõtted peavad olema varustatud sobivate kandmise või liikumise abinõudega juhtumeks, kui haigestunud ei suuda oma jõul liikuda.

Esimest arstiabi võib koolivelsker või öde anda ainult arsti äraolekul. Ambulatoorne vastuvõtmine peab toimuma arsti poolt.

Korraldiku ravi ja tööliste õiguste seisukohalt on lubamatud kõik ähvardused ja korraldused, mis takistavad tööliiselle arstiabi saamist. Vallandamise ähvardus on, kahjuks, juba nii mõjunud, et mõnigi tööline ei ole oma vigastuse ja haigusega pöördunud õigeaegselt arsti poole. Tulemused on osutunud talle kahjulikuks.

Kindlustusnõukogu praktikast teame juhtumeid, kus vigastatu edasikaebus toetuse määramise asjus jäeti rahuldamata, sest vigastuse puhul ei täidetud seaduse nõudeid, ei teatatud õnnetusjuhtumist kohe käitise juhatajale ega pöördud ka kohe arsti poole.

Et vigastuste arvu vähendada, tuleb võtta tarvitusele kaitsevahendid ja täita kõiki kehtivaid eeskirju, mis on antud vigastuste vältimiseks. Igale vigastatule peab osaks sama kiire ja asjatundlik ravi, iga vigastuse puhul tuleb täita kõiki eeskirju, mis on tarvilised abiraha ja pensioni õiguse säilitamiseks. Selleks peavad tööjuhid ja ka töölised ise olema teadlikud kehtivast eeskirjadest.

Iga tööline teadku, et kehtiva tööõnnetuste vastu kindlustamise seaduse § 407 järgi vigastatu on kohustatud, kui tema tervislik seisukord seda ei takista, viivitamata teatama õnnetusjuhtumist käi-

tise juhatajale. Käitise juhatajad või selle haldajad on kohustatud viivitamata sellest teatama lähemale politseile ja vastavale kindlustusühingule või tema volinikule ning saatma vastava teatelehe jaoskonna tööinspektorile.

§ 410 järgi õnnetusjuhtumi põhjuste tõendamiseks seab tunnistuse kokku kindlustusühingu volinik. See tunnistus antakse § 411 järgi voliniku poolt välja vigasaanule endale või tema perekonnaliikmeile.

§ 412 järgi neljakümne kaheksa tunni möödumisel õnnetusjuhtumist, kui selle ajani kindlustusühingu voliniku poolt tunnistust ei ole välja antud, kuid vigasaanu või tema perekonnaliikmete nõudmisel, ka enne nimetatud tähtaega, peab kohalik politsei koostama protokollil õnnetusjuhtumi kohta. Protokollil koostamise juure kutsuvad politsei käitise juhataja, vigasaanu, kindlustusühingu voliniku, õnnetusjuhtumi pealtnägijaid ja arsti, või, kui võimast ei ole võimalik kutsuda, siis velskri. Mõne kutsutud isiku mitteilmumine ei takista protokollil koostamist.

§ 413 järgi protokoll loetakse kõigi tema kokkuseadmise juures viibinud isikute juuresolekul ette ja kirjutatakse nende poolt alla.

§ 414 järgi vigasaanu arstlikuks läbivaatamiseks nii õnnetusjuhtumi esialgsete tagajärgede kindlaksmääramiseks kui ka vigasaanu hilisema tervisliku seisukorra selgitamiseks võivad nii vigasaanu ise või tema perekonnaliikmed kui ka kindlustusühingu arsti kutsuda oma valiku järgi. Arsti poolt kokkuseatav tunnistus peab sisaldama kehalise vigastuse ja vigasaanu tervisliku seisukorra kirjelduse. Vigasaanu surmatunnistus peab sisaldama otsuse küsimuse kohta, kas surm on olnud õnnetusjuhtumi tagajärjeks. Protokollil ja arstlikust tunnistusest annavad nende kokkuseadjad vigasaanule või tema perekonnaliikmeile kui ka kindlustusühingu volinikule, viimaste sooviavalduse peale, ärakirjad tasuta välja. Kui vigasaanu kindlustusühingu soovil toimetatavast arstlikust läbivaatusest keeldub, võib kindlustusühing otsustada teda täieliselt või osaliselt kindlustustasust jätta ilma. Kindlustustasu määramise nõudmisega peab vigasaanu enne nõudmise kohtusse andmist pöörduma kindlustusühingu poole.

Nõudmist esitamiseks kindlustusühingule on kaheaastane tähtaeg, hoolimata sellest, kas vigasaanu jääb käitise tööle või lahku

sealt. Tähtaega möödalaskmisel kaob õigus kindlustustasu nõuda.

29. dets. 1938. a. oli 7. jsk. kindlustusametis arutusel „Kiviõli“ töölise E. B. kaebus. Narva üldhaigekassa juhatus oli ta abirahast ilma jätnud haigekassa määruste mittetäitmise pärast. E. B. oli „Kiviõli“ käitises vigastada saanud 3. okt., arsti poole pöördunud 4. okt. ja käitise juhatasele tööõnnetusest teatanud alles 5. okt. Ta oleks aga pidanud õnnetusest teatama kohe käitise juhatasele ja ka arsti poole pöörduma kohe, ning juhtumil, kui käitise juhatus keeldub tööõnnetuse teadaannet vastu võtmast, omal algatusel pöörduma politsei poole tööõnnetuse kindlakstegevemiseks.

Eesti tööliste kindlustusühing keeldus seda tööõnnetust tunnustamast.

Kindlustusamet jättis E. B. kaebuse tagajärjeta.

Siit näeme, missugused tagajärjed on sel, kui vigastusest kohe ei teatata käitise juhatasele ega pöörduta kohe arsti poole, vaid jäetakse täitmata need eeskirjad, millest on sõltuv nii haigusabiraha kui ka pensioni õigus. Nii tööline kaotab oma õiguse abirahale ja pensionile. Seepärast ärgu lasku ükski tööline, kes vigastada saab, ennast vallandamise ähvardustest heidutada, vaid teatagu oma vigastusest otsekohe käitise juhatajale, tarbe korral politseile, ning pöördugu arsti poole ravimiseks ja vigastuse suuruse kindlaksmääramiseks.

Kaevatakse ka, et põlevkivikaevandusist vigastatute transporteerimine haiglasse on keeruline ja raske. Soovitakse, et muretsetaks haigeveoauto, aga et ka raudteel mõni vagun täiendataks vastavalt, et sinna haige või vigastatu paigutamine ilma piinata oleks võimalik. Selle otsustamine kuulub valitsuse ja käitise juhatase võimkonda. Siin tuleks küll Sotsiaalministeeriumil anda vigastatute ja haigete veo kohta nõuetekohased määrused, mida siis käitise juhatus ja need, kellele kuulub ravi eest hoolitsemine, täitma peavad. Seegi küsimus nõuab kord otsustamist.

Nii õnnetuste vältimise ja tööliste julgeoleku määrad kui ka tarvilisemad eeskirjad vigastuste puhuks tuleksid töölistele triiki teel teatavaks teha, neid avaldades brošüürina, mis siis igale töölisel koos palgaraamatu kätte antakse.

Mis käitistes organiseerimisest arvatakse?

Johannes Mihkelson

„Tööliskoja Teataja“ toimetuse esitas töölistele sama kuukirja 1938. a. 11. numbris 4 küsimust organiseerimise kohta. Küsimused ise olid järgmised:

Kas on käitistes märgata huvi tõusu tööliskäitise vastu? Kui on märgata huvi langust, siis miks?

Missuguseid tegevusvahendeid peaksid kasutama töölisorganisatsioonid, et tööliste osavõtt nendest oleks elavam?

Mida heidetakse ette kutseühingutele ja kuidas, teie arvates, oleks võimalik saavutada tagajärgi organiseerimises?

Missugused on noortööliste huvialad

ja kuidas, teie arvates, oleks võimalik neid siduda töölisliikumisega?

Eeltoodud küsimuste alusel oli käesolevate ridade kirjutajal rida jutuajamisi käitises töötavate töölistega. Üldkokkuvõttes võib märkida, et töölisel võrdlemisi õieti on tarbunud praegust olukorda töölisliikumises ja selle puudusi. Mis puutub huvi tõususse töölisliikumise vastu, siis kõik küsiteldavad vastasid sellele jaatavalt. Kuigi paljudes käitistes jää on alles nii-öelda murdumas, siiski konstateeritakse huvi tõusu töölisliikumise vastu just viimasel ajal. Mõnes käitises mainitakse, et huvi on nõrk, kuid et on olemas siiski enam huvi kui mõni aeg tagasi. Huvi langust ei konstateerinud ükski vastajatest.

Teisele küsimusele oli juba raskem vastata, sest siin tuli näidata teed ja anda juhiseid, mida tuleks teha. Üldiselt leiti, et kõik kutseühingud peaksid senisest enam tegema kutseühingulist selgitustööd ja oskama tungida tööliste lähemale. Kutseühingutele üldiselt raskemaid etteheiteid ei esinenud, välja arvatud mõned üksikud kutseühingud, kellele liigset tagasihoidlikkust ja sektantlikkust ette heideti. Vähene kutseühinguline selgitustöö loeti muidugi üheks üldiseks patuks.

Mis noortööliste huvidesse puutub, siis olid kõik eranditult arvamisel, et noorte huvid on kõike muud kui praeguste kutseühingute omad. Et noori siduda kutseühingutega, tuleb seal harrastada sellaseid alasid, millede vastu noored huvi tunnevad. Viimasel ajal on olukord selles suhtes palju muutunud. Kutseühingud on hakanud oma vastavates osakondades või sektsioonides harrastama sporti, malet, näitekunsti, laulu, isegi käsitööd j. t. alasid ning kutseühingute ning käitiste vahel on korraldatud rida sellekohaseid võistlusi. Möödunud suvel korraldati näiteks Tallinna käitiste vaheline jalgpalliturniir. Trükitööliste kutseühing harrastas hoolega sporti, muusikat, laulu, näidendit, malet jne. Kõik eelnimetatud tegevusalad seovad noori töölisi kutseühinguga. Kui kutseühingud eeltoodud momenti ei arvesta, siis ärge imestatagu, kui meie käitiste noortöölised võõrduvad töölisliikumisest ja lähevad käitiste juhatuste poolt asutatud spordiringidesse, ÜENÜ'sse, YMCA-sse ja teistesse organisatsioonidesse. Need oleksid üldmärked, kuid laseme kõnelda käitiste inimestel enestel.

„Globuse“ käitises töölisanem P. Pihlak mainib heal meelel, et huvi töölisliikumise vastu on tõusnud pärast õnnestunud töölisanemate valimist. On juhtunud isegi niisugune asi, et töölisel tulevad ise küsima, kuidas saab kutseühingusse astuda. Langusest ei saa praegu juttugi olla. Kutseühingu poolt püüti abistada ka töölisanemate valimisi.

Suurkäitiste peaks pandama kutseühingulises selgitustöös senisest enam rõhku. Selle juures ei tohi aga jätta unustusse ka väiksemaid käitisi ja käsitöölisi. Kutseühingutele pole põhjust teha erilisi etteheiteid. Osa töölisi arvab siiski, et kui liikmete arv on väike, siis pole seepärast suudetud palju ära teha, tunnustades sellega ise organiseerimise vajadust.

Noortöölisi on ühingus vähe, samuti käitises. Noored küsivad kõigepealt, mis seal kutseühingus veel tehakse. Erilist huvi tuntakse kultuurilise tegevuse vastu. Muist noortöölisi käib tööstuskoolides ja õhtukursustel. Pihlaka arvates tuleb noortöölised rakendada kutseühingus aktiivselt tegevusse mitmesugustes ringides.

ETK metallitehasest arvab töölisanem L. Konga, et organiseerimise vastu on märgata järjekindlat huvi tõusu. Seda tuleb lugeda ka töölisnõukogu ja valukuuris eriti töölisanem K. Erilooteeneks.

Organiseerimise intensiivsustamiseks on vaja teha enam propagandat. Kutseühingud on seni nagu millegipärast jäänud eemale laiadest töölishulkadest. Eriti suurt huvi on aratanud käitises plakatid kahest kokkuseotud eeslist, kes kisuvad kumbki omale poole ega pääse nii heinakuhjade kallale. Siis istuvad eeslid maha ja mõtlevad järele, kuni jõuavad lõpuks lahendusele. Tõusevad ja lähevad ning söövad koos ennem ühe kuhja heinad ära ja siis asuvad koos teise kuhja kallale. Selle plakati pealkiri on: „Kas tööline on rumalam kui eesel?“ Konga arvates oleks vaja viia käitistesse enam plakateid, loosungeid ja kutseühingulisi selgitusbrosüüre.

Kutseühingutele heidetakse ette peamiselt loidust organiseerimises ja senises tegevuses, millest tuleb üle saada intensiivsema tööga. Noortöölise kohta võib öelda, et nad elavad Palusalu ja Kerese tähe all, mille tõttu raske sport ja male on muutunud nende lemmikaladeks. Noorte sidumiseks kutseühingutega tuleks just neid alasid silmas pidada ja korraldada vastavaid kutseühingute vahelisi võistlusi. Noortele tuleb kutseühingute tegevus huvitavaks teha.

Üldiselt on käitise juhatus organiseerimisele heatahtlik, kuna kutseühinguline tegevus on ühistevgevusele lähedane ala.

Töölisanem E. Seiten „Ilmarisest“ leiab, et metallitöölise organiseerimine läheb visalt, kuna metallitöölise kutseühingu juhatuse vastu pole täit usaldust. Viimasel ajal on siiski organiseerimises enam edu olnud kui senini.

Suurema edu saavutamiseks peaksid kutseühingud senisest enam selgitustööd tegema just töökohtadel. Samuti ei tule piirata tööliste astumist kutseühingusse. Kutseühingutele heidetakse ette loidust ja soovitatakse agaramat tegutemist.

Noortöölise huvid piirduvad peamiselt tantsuõhtutega ja neid on võrdlemisi raske siduda kutseühingutega. Ühingud peaksid arendama nende huvide kohast tegevust. Noortöölisi on raskem organiseerida veel seepärast, et nad alati vahelduvad ja neid pole võimalik rakendada ühingus pidevalt tegevusse.

Töölisanem Karulaas a.-s. „Siegeli“ käitises mainib samuti huvi tõusu töölisliikumise vastu. Selgitustööd peaks senisest enam tegema ja selleks tuleb kasutada käitise töölise üldkoostrukuid.

Üldiselt pole etteheiteid kutseühingutele. Ainult metallitöölise ühingu kohta soovitakse,

et senine kinnine rõngas kutseühingu ümbert kaoks.

Noortööliste huvideks on peamiselt jalgpall ja sport. Noorte huvide kohaselt tuleb rajada ka kutseühingulist selgitustööd.

M. Vilibert „Strandelli“ võrgutööstusest märgib viimasel ajal huvi tõusu tööliskonnaliikumise vastu. Töölised astuvad enam kutseühingusse kui seni. Käitises on juba lühikesel ajaga ligi 50% töolistest organiseeritud.

Kutseühingud peaksid oma tegevuses arendama enam kultuurset tegevust ja äratama töolistes huvi ühingu vastu mitmekesise tegevusega.

Töölisvanemate fond

Töölisvanemad oma tähtsaks ja vastutusrikkas tegevuses — tööliste õiguste kaitsmisel, tööliste võitluse juhtimisel, tööliste organiseerimisel jne. — sageli tahtes või tahtmata satuvad vastollu tööandjaga ja vallandatakse, kuna töölisvanema esmane tugi ta tegevuses — ta seaduslik kaitse vallandamise vastu — osutub liig nõrgaks. Pealegi püüavad tööandjad sedagi kaitset hävitada. Nagu igapäevased kogemused on näidanud, pole seaduslik kaitse olnud kaugeltki küllaldane ei töölisvanemate ega ka teiste aktiivsemate — näit. töölisvanema valimisi korraldavate — tööliste õiguste tagamiseks.

Seepärast alates möödunud aasta algusest, kui tööandjate rünnak tööliskonna asutustele võttis üha suuremat hoogu, tekkis töölisvanemate ja kutseühinglaste peres mõte luua töölisvanemate omaabi korraldus, t ö ö l i s v a n e m a t e f o n d .

Vastav ettepanek võeti töölisvanemate, Tööliskoja valijameeste ja kutseühingute esindajate VI konverentsil 15. mail m. a. ühel häälel vastu. Fondi põhimääruse esialgne kava saadeti seisukoha võtmiseks kõigile töölisvanemaile ja kutseühingutele, kes fondi mõtte peaaegu eranditult heaks kiitsid ja esitasid asjalikke parandusi. Koja töölisvanemate toimikond võttis need ettepanekud kaalumisele ja selle tulemusel valmis uus töölisvanemate fondi põhimäärus, mis töölisvanemate-usaldusmeeste nõupidamistel heaks kiideti ja esitati koja juhatusel poolt koja üldkoosolekule.

Koja üldkoosolek 6. nov. m. a. võttis fondi põhimääruse allpool toodud kujul üksmeelselt vastu. Sellega sai fondi asutamine teoks.

Töölisvanemate fondi põhimäärus.

§ 1. Tööliskoja juure asutatakse töölisvanemate fond.

§ 2. Fondi ülesandeks on:

a) fondiosalistele kohtuliku kaitse võimaldamine, kui selle kaitse vajadus on tingitud tööliskonna asutuste tegevuse takistamisest,

b) fondiosalistele abistamine vallandamise puhul, kui vallandamise põhjuseks on nende tegevus tööliste huvide kaitsmisel ja tööliskonna organiseerimisel;

Kuna tekstiiltööstuses on palgad madalamad kui teistes tööstusharudes, siis peaksid kutseühingud panema peamist rõhku tööliste palgaolude parandamisele.

Meie käitises kutseühingute kohta etteheiteid ei esine, kuna organiseerimine algas alles möödunud sügisel. Tulevikus on loota, et kõik töölised nende käitises astuvad kutseühingusse.

Tööliste enamus on noored naised, kellele on huvi käsitöö vastu. Selleks on E. Tekstiiltöölise Ühingu Tallinna osakonnas asutatud käsitööring. Samuti tuleks arendada teisi tegevusalasid vastavalt noortööliste huvidele.

c) toetuse ja abi võimaldamine muudele isikutele, kes kannatavad oma tegevuse läbi, kui selle eesmärgiks on tööliskonna asutuste õiguste kaitsmine, uute tööliskonna asutuste ellukutumine ja tööliskonna asutuste mõtte ja seisukohtade levitamine;

§ 3. Fondi osalisteks loetakse:

a) töölisvanemad või töölisnõukogu liikmed, kes tasuvad fondimaksu, mille suurus on Kr. 4.— aastas,

b) muud isikud, kes on fondiosalisteks vastu võetud fondi valitseja poolt ja kes tasuvad eelmises punktis tähendatud maksu.

§ 4. Fondi tulud saavutatakse:

a) fondimaksudest,

b) toetustest, annetustest ja fondi valitseja üritustest,

c) muudest allikatest.

§ 5. Fondi abile on õigus fondiosalistel, kui neil on tasutud fondimaks vähemalt 1 aasta ulatuses ning kui abisaamise vajadus on tekkinud vähemalt ½ aasta möödumisel ajast, mil nad on esmakordselt tasunud fondimaksu vähemalt poole aasta eest.

§ 6. Käesolev abistamise õigus lõpeb ajaga, milleni on tasutud fondimaks, kusjuures töölisvanemad ja töölisnõukogu liikmed võivad seda tasuda ka aja kohta kuus kuud pärast nende ametivolituste lõppu.

§ 7. Fondist abi antakse selleks õigustatud isikuile juhtudel, kui abivajadus on tingitud TKTASEaduse eeskirjade rikkumisest või nende isikute tegevusest tööliskonna asutuste õiguste kaitsmisel, uute tööliskonna asutuste ellukutumisel, tööliskonna asutuste mõtte ja seisukohtade levitamisel või tööliskonna kutseühingulise organiseerimise propageerimisel.

§ 8. Fondi abi kohtuliku kaitse võimaldamiseks antakse selleks õigustatud isikuile nende kulude ulatuses, mis on tingitud kohtuliku kaitse vajadusest ja millede suurus määrab fondi valitseja.

§ 9. Fondi abi vallandamiste puhul antakse selleks õigustatud isikuile fondi valitseja poolt määratud aja kestel ja suuruses, kuid mitte kauem kui uue töökoha leidmiseni, töötuse puhul 8—16 nädala jooksul kr. 8—12 nädalas.

Käesolevas § ettenähtud toetus makstakse ette 2 nädala kaupa.

§ 10. Muudel juhtudel abi ja toetuse andmise otsustab fondi valitseja.

§ 11. Vallandamise puhul toetust saajad on vabastatud maksudest fondi heaks abisäämise kestel.

§ 12. Fondimaksud ei ole tagasimaksetavad.

§ 13. Töölisvanemate fondi valitseb Tööliskoja juhatus. Väljamaksudid fondist Tööliskoja juhatus otsustab Tööliskoja töölisvanemate toimkonna või Tööliskoja kohaliku esinduse ettepanekul ja mitte üle ette pandud ulatuse.

Ettepanekuid Tööliskoja juhatusel väljamaksude kohta fondist isikutele, kes asuvad väljaspool Tallinna, kohtades, kus puudub Tööliskoja kohalik esindus, teeb Tööliskoja töölisvanemate toimkond Tööliskoja töölisvanemate instruktori ettekande põhjal.

§ 14. Fondiosalisteks isikute vastuvõtmine, kes pole töölisvanemad või töölisnõukogu liikmed, otsustatakse iga kord eraldi Tööliskoja juhatusel poolt töölisvanemate toimkonna või Tööliskoja kohaliku esinduse ettepanekul.

Ettepanekuid Tööliskoja juhatusel fondiosalisteks isikute vastuvõtmise kohta, kes asuvad väljaspool Tallinna, kohtades, kus puudub Tööliskoja kohalik esindus, teeb Tööliskoja töölisvanemate toimkond Tööliskoja töölisvanemate instruktori ettekande põhjal.

§ 15. Fondi likvideerimise otsustab Tööliskoja üldkoosolek, määrates fondi varade edaspidise kasutamise.

§ 16. Käesolev põhimäärus astub jõusse vastuvõtmisega Tööliskoja üldkoosoleku poolt. Põhimääruse muutmiseks on vajaline Tööliskoja üldkoosoleku otsus.

§ 17. Juhtnõore käesoleva põhimääruse käsitlemiseks annab Tööliskoja juhatus.

*

Siin toodud ja ka kõigile töölisvanemaile väljasaadetud fondi põhimäärusest selguvad fondi lähemad ülesanded ning korraldus. Kuna fondist võivad fondi valitseja otsusel võtta osa ka mitte-töölisvanemad (§ 3 p. b), laieneb fond ka neile, kes töölisvanema valimiseks aktiivselt kaasa aitavad, näit. valimis komisjoni liikmena, või kes kannatavad töölisvanemate valimise nurjumise puhul. Samuti võivad fondist osa võtta endised töölisvanemad ja kutseühingute tegelased, kui kutseühingu enese omaabi-korraldus pole küllaldaselt arenenud.

Töölisvanemad jäävad fondiosalisteks veel 6 kuud pärast oma ametivolituste lõppu, ilma et selleks oleks vaja eriootsust. (§ 6).

Fondist osavõtt on seni olnud elav ja kõik töölisvanemad, kes seda veel teinud ei ole, peaksid oma ühisele asjale käed külge lööma, astudes fondiosalisteks.

*

Fondi makse võib tasuda koja büroos (kella 9—15 ja 17—19), koja Tartu esindusele, koja usaldusmeestele ja ka koja posti jooksvale arvele nr. 733.

Skandinaavia kutseühingute juhtide külaskäik ja Chr. Jenseni surm

3. detsembril saabusid lennukiga Tallinna Daani kutseühingute kesklüüdi esimees Christian Jensen, Norra kutseühingute kesklüüdi sekretär Lars Evensen, Rootsi kutseühingute kesklüüdi esimees August Lindberg ja Soome kutseühingute kesklüüdi esimees Eero A. Vuori. Skandinaavia kutseühingute juhtide reisu eesmärgiks oli põhjalikult tundma õppida meie töölisliikumise praegust olukorda ja tegutsemise võimalusi ning arendada tihedamaid sidemeid meie kutseühingutega, samuti selgitada eesti kutseühingute ühinemise eeldusi Skandinaavia koostöösse.

Skandinaavia võõraste töö sai ootamatu takistuse osaliseks sealt, kust seda ei teatud arvata. Tallinna jõudmise õhtul oli Skandinaavia võõrastel jutuajamine meie töölisliikumise tegelastega. Järsku tundis Daani kesklüüdi esimees Chr. Jensen end halvasti ja oli sun-

nitud süngi heitma. Kohale kutsutud arst ja vastavad süstimisid ei suutnud teda enam päästa. Ta suri südamerabandusse.

Vastavate formaliteetide järele viidi Chr. Jensen linna lahkamiskambriisse, kus pühapäeval toimus matuse talitus. Sealt toimetati Jenseni põrm Tallinna rahvamaja saali, kus toimus matuse ilmalik osa. Kadunud oli tulnud saatma palju meie töölisliikumise tegelasi, kutseühinglasi ja töölisvanemaid. Puusärgi juures olid arvahid. Peakõnelejaks oli Rootsi kesklüüdi esimees August Lindberg, kes lühidalt tuletas meele kadunu elukäiku ja senist tööd. Jenseniga kaotas Daani, Skandinaavia ja üldse rahvusvaheline töölisliikumine ühe oma tüsedamatest jõududest. Eesti vastu tundis ta isiklikult alati huvi ja küsis teateid meie töölisliikumise arengu kohta.

Pärast Lindbergi kõnet oli eesti töö-

lisorganisatsioonide esindajate poolt rohkesti järelehuudeid ja pärgi.

Pühapäev möödus täiesti matuste tähe all. Alles esmaspäeval said võõrad mahti ringi vaadata. Siin olles külastasid nad ka Tööliskoda, tegid viisi Sotsiaalministrile ning püüdsid saada kõigiti objektiivset pilti meie tööliikumisest.

Jenseni auks korraldati leinakontsert ja efektsete tõrvikute saatel viidi ta põrm laeva, millega see toimetati Kopenhaageni.

1925. a. ta valiti Kopenhaageni linnavolikokku sotsiaaldemokraadina. Ta töötas väga mitmesugustel omavalitsuse aladel. Lõpuks ta oli linnavolikogu sotsialistliku rühma juht.

1935. a. valiti ta Daani parlamendi (Folketinget) liikmeks Kopenhaagenist. Parlamendis võitles ta eriti palgalise puhkuse seaduse teostamise eest.

Peale muu oli ta rahvusvahelise tööorganisatsiooni administratiivnõukogu liige.

Kopenhaagenis Chr. Jenseni põrm kantakse sadamatööliste poolt laevast maale.

Kes oli Christian Jensen ?

Christian Jensen sündis 4. septembril 1879. a. Daanis Viborgis, kus ta õppis sigaritegijaks. Noorelt asus ta Kopenhaageni ning puutus kokku tööliikumisega. Ta oli paljude aastate jooksul oma kaastöölise usaldusmehiks suures A. M. Hirschprung ja Sønneri firmas. 1913. a. valiti ta tubakatöölise liidu Kopenhaageni osakonna „Enighedens” esimehiks. 1918. a. sai ta tubakatöölise liidu esimehiks, mis-sugusel kohal ta oli 11 aastat, nautides oma valijate täit usaldust.

1929. a. ta valiti Daani keskliidu abiesimehiks ja kui 1936. a. Vilh. Nygaard suri, sai Chr. Jensen tema järglaseks.

Matused Kopenhaagenis.

Chr. Jenseni põrm jõudis eesti au-rik „Sõmeril” 8. detsembril Kopenhaageni.

Chr. Jensen maeti 11. detsembril Bispebjergi surnuaiale suurte auvalduste saatel. 200 kutseühingute lippu moodustas lippude allee, mille vahel ta põrm kabelist hauani kanti. Kopenhaageni ülelinnapea Viggo Christensen, kes Jenseniga 35 aastat oli ühes töötanud, pidas haul suure mälestuskõne. Kuninglik ooperikoor laulis ooperi „Tannhäuseri” palverändajate laulu. Oma kõnes tänas Daani keskliidu abiesimees Knud V. Jensen ka eesti tööliisi Jensenile ülesnäidatud austuse ja kaastunde eest.

Daani peaminister Thorvald Stauning pidas kõne Jenseni töö tähistamiseks kogu Daani tööbisläikumise nimel. Haual laulsid peale nim. ooperikoori tubakatöölise nais- ja meeskoorid.

Eestist võttis matustest osa rkl. N. Ruus, kes oma reisust aru andis E. Töölisühingute Kesklüüdu ajutisele juhatusele. Viimane tasus ka osa Ruusi sõidukuludest.

Trükitöölise võit öötöö aktsioonis

A. Offenbach

Eelmises „Töölistojaja Teatajas“ tõime ülevaate trükitööstuses peetavast võitlusest ajalehe öötöö viimiseks kõrgendatud tasude alla.

piirid ja tegelikult soovitas üht või teist järeleandmist. Polnud mõeldav seetõttu ka töövõtjate lahusolek ja nad pidasid omavahelist

Daani kutseühingute Kesklüüdu juhatuse liikmed kannavad Jenseni kiristu läbi lippude allée hauale. Esimene paremalt Einer Jensen, kes võttis osa viimasest töölisvanemate konverentsist

Nende ridade kirjutamisel on see küsimus lahenenud. Trükitöölised viisid läbi oma nõudmised, olgugi mitte täies ulatuses. See oli tubli saavutus möödunud, 1938-da aasta lõpul, mida võib kirjutada organiseeritud jõu ja keskendatud tegevuse arvele.

Peab silmas pidama seda, et tööstusharusse puutuvaid üldisi küsimusi, nagu öötöö ajalehetöös, on võimalik lahendada vaid keskendatud ulatuses. Asudes lahendama küsimust üksikute käitiste kaudu võib tekitada olukorra, kus üks käitis võib osutada teisest käitisest halvemas positsioonis olevaks. On loomulik, et keskendatud aktsiooni korral on vahendaja osa tööandjate ja töövõtjate vahel Eesti Trükitöölise Liidul kui keskorganisatsioonil.

Trükitöösturid ise on samuti organiseeritud ja teavad, et üksikult küsimusi lahendades pole võimalik rahuldavaid tulemusi saavutada. Kui Eesti Trükitöösturite Ühing siiski lükkas tagasi Eesti Trükitöölise Liidu ettepaneku arutada konfliktit mõlema organisatsiooni vahel, siis oli see mõeldud manöövrina. Asudes kõnelema otseselt käitise valdajaga oli viimase selja taga siiski trükitöösturite organisatsioon, kes määras kindlaks järeleandmiste

kontakti Eesti Trükitöölise Liidu kaudu. Seega olid vormiliselt mõlemad pooled esindatud. Manöövri siht — lüüa segamini töövõtjate ühtlustatud nõudmised ja otseste kauplemistega sundida töövõtjaid suurematele järeleandmistele — ei täitunud täiel määral, kuigi see valmistas teatavat kahju ja tehnilisi raskusi.

Nagu ikka neil juhtumel on kombeks, deklareerisid trükitöösturid ühest suust:

Töölise nõudmist on võimatu täita. See pole „mõistlik“ alus läbirääkimisteks. Töölised nõuavad kokku 75% kõrgemat palka!

Tegelikult oli asi siiski „mõistlik“, kuna kõikides nõudmistes suudeti siiski lahendus leida ja kõnelda ülesseatud alustel.

Vaadeldes tulemusi, näeb järgmist pilti:

Tööaeg lühemaks.

Senini ei kehtinud kindel tööaeg öövahe- tustes. Mõnes kohas oli see 7, teises 8 tundi. Nüüd kehtib öötöövahetustes üldiselt 7 tundi, segavahetustes „Päevalehe“ trükikojas 7½ tundi. „Vaba Maa“ ja „Ühiselu“ trükikojas algab 7-tunniline tööaeg juba kella 17-st ja 18-st, kuna „Päevalehes“ toimub see alates kella 22-st. Andmete järgi „Postimehe“ trüki-

kojas Tartus on ajalehe kõik vahetused 7-tunnilised.

Tööaja lühendamine ei alandanud palku.

Trükitööstuses kehtib nädalapalga süsteem. Seetõttu võime palku vaadelda nende endises ja täiendatud kujus. Üldiselt nähtub, et nädalapalk öötöös on suurenenud. „Päevalehe“ ja „Ühiselu“ trükikodades on öötööl olevate tööliste palk suurenenud võrreldes normaal-tööajal saadava nädalapalgaga ca 21,9%. „Vaba Maas“ on suurenemise protsendiks ca 10%. „Postimehe“ suurenemise protsendi kohta puudub veel täieline pilt, aga ka seal on see teostunud. „Vaba Maa“ erinevus on tingitud sellest, et ta ei maksa mittetehtavat 8-dat töötundi, kuna „Päevalehes“ ja „Ühiselus“ see tasutakse normaaltunnitasu alusel.

Öötöö tunnid 25% kallimaks.

Tööliste nõudmine selles osas leidis aktsepteerimist ja öötöö tunnid „Päevalehes“, „Ühiselus“ ja „Vaba Maas“ on loetud 25% kõrgendamise alla. „Postimees“ on küsimuse lahendanud eriliselt: ta tõstis tööliste nädalapalga nominaalset suurust, mis sisuliselt teeb välja sama, mis saavutati Tallinnas.

Öötöö aeg kindlaks määratud.

Seni puudus kindel mõiste trükikodades öötöö aja suhtes. Tulemuste kohaselt on see üldiselt kella 22—6-ni. „Vaba Maas“ ja „Ühiselus“ loetakse öötöö alla kuuluvateks vahetuste tunnid, mis algavad kella 17 ja 18.

Vahelduv töönädal.

Tööandjad aktsepteerisid ka selle nõudmise, et öötöövahetusele peab järgnema tööliste päevane töövahetus nädal. See lahendatakse, olenevalt tehnilistest võimalustest, igas trükikojas. Ainult asendamatu tööjõudude suhtes on teatavaid raskusi.

Palku kõrgendati.

Öötöö tasude tõstmise kõrval oli tööliste nõudmiseks nädalapalga tõstmine 20% võrra. See punkt on leidnud kõige suuremat vastupanu, olgugi et selgi alal loodi teatavaid parandusi.

„Päevalehes“ tõsteti palku alates 1. jaanuarist 1939. a. 5—15% võrra. Vahepeal anti töölistele ajavahemikul november/detsember 4 nädala lisapalk („Päevalehe“ juubelikingina ja jõuluringina), mis teeb kahe kuu kohta ligi 40% lisa.

„Ühiselus“ tõsteti masinaladujate palku töötüli ajal preemia kaotamise arvel. See preemia oli ebamäärane, millest ei saadud aru ega osatud seda ka arvestada. Pealegi selle sihiks

oli tööliste ergutamine, ilma et teada oleks ergutuse puhul saadav summa. Ka kohendati üksikuid palku. Komisjoni sundotsus tõstis palku veelgi 2½% võrra, nii et tegelikult võib reaalse tõstmisena näidata kogu palgsumma kohta 4%. Palga tõstmine jõustus 1. jaanuaril.

„Vaba Maa“ lisas juba töötüli ajal üksikutele palkadele krooni juure. Käitise juhataja kirja alusel on seda antud peaaegu 50 töölistele ja palga juurepanek kestab edasi. Jõulude ajal anti töölistele kingina 1—1,5 nädala palk.

„Postimehe“ tööliste palga juurenõudmise ega ei esinenud, mistõttu seal nädalapalga tõstmine sündis öötöö tundide kompenseerimise arvel.

Pühapäeva ületunnid 75% tasu alla.

„Ühiselu“ masinaladujad viisid läbi nõudmise, et pühapäevadel tehtavad ületunnid oleksid 75% kõrgemad normaaltöötundidest. Sama aktsepteeris ka „Päevaleht“.

Pühapäeva vahetus kallimaks.

Määruse jõustumisega, mis määrab pühapäeval tööaja alustamise kella 20-le, lepiti „Päevalehe“ ja „Vaba Maa“ valdajatega kokku järgmiselt: esimesed kaks töötundi tasutakse 50% kallimalt normaaltöö tundidest, järgmised 2 tundi 75% ja ülejäänud kolm tundi 25% kallimalt. „Päevaleht“ tasub mittetehtava kaheksanda töötunni normaaltunni alusel.

* * *

Niipalju tulemustest. Nagu näeme ülaltoodust, on „Vaba Maa“ käitises halvemad tingimused kui teistes. Olgu siin märgitud, et süüdi oli osalt töösturite manööver, teiselt poolt aga ka tööliste väheldane distsipliin, mida tihti peale kasutatakse ettevõtjate poolt. Trükikoja valdaja oli lasknud välja lehe, millele korjati tööliste allkirju leppimiseks käitise valdajailt esitatud tingimustega. Sellaseid allkirju annud isikute arv osutus suureks—ligi 50%—mis asetas kogu edaspidise võitluse halba valgusse ja võimaldas tekkida pessimismil tööliste keskel. Sellane pessimism oligi põhjuseks kokkuleppe sõlmimiseks teistest käitistest erinevatel tingimustel. Ja kogu lõpptulemuseks osutus: nahutada said trükikoja töölistes, võrreldes teiste töölistega; nahutada said ka teiste käitiste valdajad, kes pidid tööliste töötingimuste osas hoidma kindlat piiri ja ühist alust.

Olgu see moraaliks tulevikule!

Riigikohtu otsus R. Koppelmani vallandamise asjus

Riigikohus leiab, et Eesti Mehaanilise Puit-tööstuse A./s. „A. M. Luther“ kaebus tuleb jätta tagajärjeta. Käesoleva protsessi põhjustas I jsk. tööinspektori kirjjalilik korraldus

27. juunist 1938. a. A./s. „A. M. Lutheri“ käitise vastutavale juhatajale, milles ta palus Robert Koppelmani vallandamise otsuse tühistada ja temale võimaldada töölistenõukogu

liikme teenistuskohuste täitmist, sest Riigikohtu administratiivosakond on ka töölisnõukogu liikmete järjekordse valimise kinnitanud, millega üheks töölisnõukogu liikmeks valiti ka R. Koppelman. Kaebaja arvates tööinspektorit säärase korralduse tegemiseks tööinspektsiooni seadus ei õigustavat ja selle kirja saatmisega olevat tööinspektor astunud oma võimupiiridest üle ning lahendanud asja, mille lahendamine kuuluvat tsiviilkohtu kompetentsi, mitte aga tööinspektsiooni ülesannete hulka. Riigikohus leiab, et need kaebaja väited ei ole kaaluvad ega põhjasta kaebuse rahuldandmist. Tööstuslike käitiste tööliskonna asutuste seaduse (RT. nr. 61 — 1931. a.) § 61 eeskirjade kohaselt selle seaduse ja selle seaduse põhjal antavate määruste täitmise järelevalve allub tööinspektorile, samuti ka seaduse ja määruste rikkumiste kohta protokollide koostamine, süüdistuste tõstmine ja süüdistamine kohtus. Sama seaduse § 55 eeskirjade kohaselt on tööandjal keelatud takistada töölisnõukogu liikme või töölisvanema valimisi, samuti ka takistada nende ametiasjade ajamist. Robert Koppelman valiti tööstuslike käitiste tööliskonna asutuste seaduse § 16 ettenähtud korras töölisnõukogu liikmeks 22. jaanuaril 1938. Protestide tagajärjel valimiste muhul tekkinud protsessid lõppesid 13. mail 1938. a. protestide tagajärjeta jätmisega. R. Koppelman oli ka eelmise töölisnõukogu liige, kelle volitused pidid lõppema 15. veebruaril 1938. a. Juunis 1938. a. pöördus Koppelman avaldusega tööinspektori poole ja palus korraldust ja kaitsset, et temale võimaldataks töölisnõukogu liikme kohuseid täita, mida takistavat käitise juhatus. Selle avalduse tagajärjel oli tööinspektor eeltähtendatu tõttu ja ka tööinspektsiooni seaduse (RT. nr. 77 — 1936. a.) § 15, p. 18 lõige II kohaselt täiesti õigustatud esinema käitise juhataja ees nõudmisega, mis oli esitatud juhatajale kirjas 27. juunist 1938. a. ja sellega ei ole tööinspektor oma võimupiiridest üle astunud ega lahendanud asja, mis ei kuulu tema kompetentsi, kuna tööinspektsiooni seaduse § 15 p. 15 järgi tööinspektorid täidavad ülesandeid, mis neile on pandud muude seadustega. Käesoleval korral tööstuslike käitiste tööliskonnaasutuste seaduse § 61 eeskirjade ja tööinspektsiooni seaduse § 18, lõige

II kohaselt võivad tööinspektorid piirduda märkusega ja nõudmisega, et seaduse või määruste rikkumine kõrvaldataks, kui võib arvata, et seaduse või määruse rikkumine on tekkinud seaduse või määruse mittetundmisest või valesti arusaamisest ning see ei ole enesega kaasa toonud nimetataväärseid majanduslikke kahjusid ega terviserikkeid, nagu see ongi aset leidnud käesolevas asjas. Seega ei saa ka väita, et kirjas ülesseatud nõudmine, tühistada Koppelmani vallandamise otsus, on niisuguse asja otsustamine, mis kuulub tsiviilkohtu kompetentsi, kuna see nõudmine on üles seatud selleks, et käitiste töölisnõukogu liikme seaduslikku õigust — tegutseda töölisnõukogu liikmena —, tagada, ega moodusta enesest, nagu eeltähtendatust nähtub, mingit otsust või korraldust, millega tööinspektor ise oleks tühistanud käitise juhatause otsuse Robert Koppelmani vallandamise asjas. Kaebaja arvamine, et Robert Koppelman ei kuulunud teenistusest vallandamise päeval, 19. märtsil 1938. a., tööstuslike käitiste tööliskonna asutuste seaduses ettenähtud kaitses eeskirjade alla (8. peatükki § 55 ja järgmised), on ekslik.

Nende kaitses eeskirjadega on kaitses alla võetud mitte ainult need töölisnõukogu liikmed, kes on asunud oma kohuste täitmisele, vaid ka need, kes ei ole veel asunud oma kohuste täitmisele, nagu see selgub selle seaduse § 56 ja järgmiste eeskirjadest, milledes on ette nähtud töölisnõukogu liikmete kaitses ja milledes ei ole vahet tehtud nende töölisnõukogu liikmete vahel, kes on juba asunud oma kohuste täitmisele, ja nende vahel, kes on küll valitud töölisnõukogu liikmeiks tööstuslike käitiste tööliskonna asutuste seaduse § 16 kohaselt, kuid ei ole veel asunud ametikohuste täitmisele, nagu seda on käesoleval juhtumil R. Koppelman, kes on valitud töölisnõukogu liikmeks 22. jaanuaril 1938. a., sest protestide esitamine valimiste vastu iseenesest ei võta valitud isikuil selle seaduse § 16-ga omandatud õigusi ja nad võivad kaotada need õigused vaid protestide rahuldamise korral ja nõukogu liikmeiks tuleb neid lugeda protestide äralangemisel ikkagi tööstuslike käitiste tööliskonna asutuste seaduse § 23 ettenähtud tähtajast arvates.

Olukord käitises sept. — nov. 1938. a.

Novembris 1938. a. koja valijale saadetud küsimustikud, milliseid täidetult tagasi tuli 80, käsitlevad töölise ja käitiste olukorda septembrist kuni novembrini 1938. a.

Käitiste üldine olukord. Enamik vastuseid märgib käitise üldise olukorra rahuldavana, ainult neis käitises, mille tööd hooajalist laadi, on olukord hooajatööde lõppemisega halvenenud, näit. turba- ja ehitustööstuses.

Palgaolud. Palgaoludes aruandeperioodi jooksul suuremaid muudatusi ei ole olnud.

Mõnes käitises, kus palku tõstetud, on seda tehtud osale töölisele, välja arvatud muidugi need üksikud käitised, kus palga tõstmine on toimunud üldiselt — töötulide lahendamise komisjoni sundotsusega. (Muudatusi palgades käsitleme allpool üksikasjalisemalt.) Palgaolude selgituseks toome alljärgneva tabeli, milles on märgitud töölise tunnupalga maksimum ja miinimum vastavalt tööharude järgi, näidates ühtlasi vastuste ja töölise arvu. Mõnes lahtris on ainult üks arv, siin oli vastus vaid ühest käitise, nii et võrdlemise võimalus puudus.

Tööstusharu	Tallinn						Provintis					
	Käitiste arv	Töölise arv	Lihttöölised		Oskustööl.		Käitiste arv	Töölise arv	Lihttöölised		Oskustööl.	
			M.	N.	M.	N.			M.	N.	M.	N.
Klaasi-, turbatööst. murrud	1	431	30	21,5	82	30	7	1220	19—32	18—20	26—50	—
Metallitööstus	7	1470	25—49	21—24	34—60	—	5	328	24—35	18—20	25—47	—
Keemiatööstus	3	288	27—43	17—24	30—56	18—36	—	—	—	—	—	—
Nahatööstus	—	—	—	—	—	—	2	100	20—25	17—19	—	—
Tekstiiltööstus	5	1779	20—35	13—25	25—60	25—34	4	924	16—30	15—25	30—35	25—37
Jahu- ja saeveskid	2	130	20—30	20—25	40—60	25—40	5	511	25—35	17—26	23—44	20—23
Mööblitööstus	—	—	—	—	—	—	1	38	—	18	32	—
Polügraafiatööstus	1	221	33—36	28—29	47—65	45—50	2	219	24—25	19—21	38—54	21—33
Jahu-, leivatööstus	2	275	32—53	22—45	42—90	—	1	23	20—30	16	35—45	—
Maitseainetetööstus	6	974	25—35	12—23	45	20—30	—	—	—	—	—	—
Ölle-viina-, karjookide tööst.	—	—	—	—	—	—	2	131	30—32	22—24	44	—
Jalanõudetööstus	1	270	37	26	37	26	1	42	43	—	50	25
Ehitustööstus	5	1087	21—30	19—22	25—49	—	8	1210	21—35	17—20	25—40	—
Flekter, gaas	1	334	27	26	44	—	2	88	25—37	20	37	—
Transport, side	1	226	30	20	45	25	1	179	15—32	15—23	20—42	22
Põlevkivitööstus	—	—	—	—	—	—	5	4805	25—55	19—29	27—47	—
Paberitööstus	1	248	31	26	45	—	3	571	20—31	17—23	25—38	23—28

Vahetuste arvus puuduvad samuti suuremad muudatused aruandeperioodil. Vahetuste arvu tõstmise küsimustikud ei märgi. 3 käitises on vahetuste arvu vähendatud.

Muudatusi tööliste palkades ja töökoormises.

Töölise töökoormist üheski käitises vähendatud ei ole, küll aga on tõstetud 5 käitises seoses n. n. ratsionaliseerimisega.

Palku on vähendatud järgmistes käitistes: „Põhjala“ kummitööst. osal tükitöölistel 5—20% võrra. Samuti on Balti Puuvillase märgata tükitöölisel palkade tagasiminekut. „Kodumaa“ tekst.-tööst. Pärnus on tükitööhindu kärbitud 2 snt. meetrilt. Tartu Meh. Puutööstuses vallandatakse töölisi ja võetakse nad uuesti tööle 3—5 snt. tunnis madalama palkaga. „Ühiselu“ trükkikojas vähenes masinaladujatel preemia ära kaotamisega teenistus kuni 12%. (Käitises oli töötüli poolleli.) Käva allmaakaevandusis vähendati tükitöö hindu mehhaanilisele puurimisele üleminekul 15 snt. kantmeetritl.

Palku on tõstetud: A/s. „Põhjalas“ päevatöölisel 1. okt. alates 1 snt. tunnis. Kartus ja Tuulingi tekst.-tööstuses 15. sept. alates 19 töölisel 2 snt. ja 57 töölisel 1 snt. tunnis. Balti Puuvillase ajatööl 1—3 snt. tunnis. „Estonia“ villavabrikus osale tunni- tööliste, peamiselt naistele, 1 snt. tunnis. Peale selle maksetakse üksikuile „koorektse“ käitumise eest „autasu“. „Hiik-Kärdla“ kalevivabrik. 14. okt. alates 1—14%. Univeri saeveskis 1. okt. alates 1 snt. tunnis. „Masso produktis“ osale töölisele 2 snt. tunnis. Türipab.-vabrikus üksikuile töölisele 1—2 snt. tunnis. „Päevalehes“ 7 meestöölisele kr. 1—3 ja 20 meistöölisele kr. 0.80—1.— nädalas. „Ühiselus“ 7 töölisele 1½—6%. „Livonias“ meestöölisele 1 snt. tunnis ja Ubjä kaevanduses naistöölisele

ja hobusemeestele 10—20%, alates 1. nov. s. a. Viivikonna kaevanduses tühistati töötülide lahendamise kom. sundotsusega 8. nov. m. a. palkade kärpimine ja pandi kehtima 15. okt. m. a. kehtinud tükitööhinnad.

Töölise arvu muutusi. Septembrist novembrini on Tallinnas käitistes töölisi juure tulnud järgmiselt: tekstiiltööstusesse 39, puutööstusesse 12 ja jahu-leivatööstusesse 8 — kokku 88. Samal ajal oli töölt lahkunuid 511. Lahkunute arv tööstusharude järgi kõigub 5—58 vahel.

Provintsis oli juure tulnud töölisi 259, sellest tekstiiltööstusesse 221, teistes tööstusharudes 1—12 töölisi.

Töölt lahkunuid oli 954. See arv jaguneb tööstusharude vahel järgmiselt: tekstiiltööstuses 68, murrud ja kaevandused 346, saeveskid 47, ehitustööstuses 190, teistes tööstusharudes 4—35.

Seega on aruandeperioodi jooksul töölise arv vähenenud Tallinnas 423 ja provintsis 695 töölise võrra.

Töölt lahkunuid oli vallandatud: Tallinnas — oskamatusesse tõttu 5, vastuolu tõttu tööandjaga 4, töö vähesuse tõttu 305, muil põhjusil 192. Kokku 506. Oma soovil lahkunuid oli 6.

Provintsis — töö vähesuse tõttu 701, vastuolu tõttu tööandjaga 13, oskamatusesse tõttu 9, muil põhjusil 142. — Kokku 865. Oma soovil lahkunuid oli 89.

Sotsiaalseaduste ja määruste täitmise alal märgivad puudusi 11 aruannet, neist 8 töötervishoiu ja tööõnnetuste vältimise alal, 1 tööaja ja 2 palgaraamatute mitte korralikult pidamise suhtes.

Kutseühingulises organiseerimises märgivad elavnemist 5 küsimustikku. Uute organiseerunud töölise arv üksikuks käitises kõigub 2—43 vahel.

SAAMATUKOOGU

Majanduslik ringvaade

Kahtlased nähted A.-s. A. M. Lutheri tegevuse alal.

Eesti Rahvuslaste Klubide häälekandja ERK avaldas kirjutuse Eesti vineeritööstusest (nr. 6, lk. 258), milles juhitakse tähelepanu, et A.-s. A. M. Lutheri tegevuse ligemal uurimisel tõrkab silma terve rida nähtusi, mis seavad tema tegevuse üldiste rahvamajanduse huvide seisukohalt küllalt küsitavasse valgusse.

Kui võrrelda Eestis ja Lätis kehtivaid tingimusi vineeripakkude kohta, siis näeme siin suurt vahet. Neil erinevustel on väga suur tähtsus, kuna selle tõttu Lätis läheb vineeripakkudeks ka suur osa seesugust puud, mis Eestis pikikuse mitteväljaandmise või okste või puurikete tõttu tuleb rauda küttepuiduks. Eesti ja Läti tingimuste vahe on suurel määral tingitud sellest, et Lätis on palju vineerivabrikuid ja need võistlevad omavahel, Eestis on aga A.-s. Luther ainus vabrik ja võib ka omalt poolt tingimusi esitada.

Teiseks tuleb märkida hindade vahet, millega ostab vineeripuud sisse A.-s. A. M. Luther Eestis ja teised vineerivabrikud mujal.

Võrreldes Läti hindu Eesti hindadega näeme, et Eesti hinnad on madalamad kaskede osas umbes 15—20 prots., kuna leppade osas on hinnavahe väiksem.

Eespool kirjeldasime, kuidas Eestis vineeri valmistamiseks kasutatakse tunduvalt paremat toormaterjali kui Lätis. Pealeselle on mõlema maa vineeri väljaveo andmeid võrreldes näha, et Eesti müüb peamiselt kasevineeri, mis on hinnalt kallim, Läti aga ka leppvineeri. Lõpuks on mõlema maa vahel veel vahe selles, et Eesti eksport koosneb peamiselt kuiva liimimisviisiga vineerist, mis on ka hinnalt kallim, Lätis aga on 40 prots. ekspordist märja liimimisviisiga vineeri.

Selle järele otsustades võib oletada, et eesti vineeri keskmine eksporthind on kallim kui Lätis. Üllatuseks on siiski lugu teisiti. Saksa allikate järgi (Jahrbuch des Welthandels) on olnud m³ vineeri keskmised müügihinnad kogu vineeriekspordi kohta kuuldfrankides: 1936. a. eesti vineer 131,3; läti vineer 156,1; 1935. a. eesti vineer 131; läti vineer 139,2; 1934. a. eesti vineer 131,3; läti vineer 144,8. Mõlema maa keskmiste eksporthindade vahe on aga veelgi suurem Inglismaale saadetud osalt. Ajakirja „Timber and Plywood“ andmeil tuleb hinnavahe m³ kohta 1937. a. umbes 1,5 naelst., 1936. a. ligi 0,5 naelst., 1935. a. ligi 1,9 naelst. ja 1934. a. 2 naelst. Võttes siit keskmise hinnavahe Eesti ja Läti vahel umbes 1,5 naelst. ja arvestades, et Inglismaale on läinud Eestist vineeri pidevalt üle 19.000 m³ aastas, saame kogusumma umbes 29.000 naelst. (julgesti üle 500.000 krooni), mida on Eesti saanud ainult Inglismaalt iga aasta vähem Lätist odavamate hindade tõttu.

Kui arvestada, et Eesti oleks pidanud saama Lätist paremat hinda, siis kasvab vähem-sisetulnud summa veelgi. Ja seesugune olukord on kestnud juba aastaid.

Huvitav on ka veel märkida, et Eesti andmed eesti vineeri väljaveo kohta ja Inglise andmed eesti vineeri sisseveo kohta Inglismaale ei lähe kokku — ja seda juba hulka aastaid.

Ka ei lähe kokku eesti vineeri väljaveo hind Eestis ja sisseveo hind Inglismaal, kuna eesti vineeri keskmine sisseveo hind Inglismaal on pidevalt 2—3 naelst. kõrgem kui sinna deklareeritud keskmine väljaveo hind Eestist.

Kui vaadata eesti vineeri väljaveo hinda Inglismaale ja muusse maisse, siis on ka siin suur erinevus. Eesti väliskaubanduse andmeil on näiteks 1937. a. veetud Inglismaale 19.709 m³ vineeri à 130 krooni m³, mujale kokku aga 8691 m³ vineeri keskmise hinnaga à 270 kr. m³. Seega näeme, et Inglismaale on veetud üle 70% kogu Eesti vineeritoodangust kaks korda madalama hinnaga kui on saadud mujale mineva väiksema osa eest. Ka summalt on võrdlus küllalt huvitav. Nii saime 1937. aastal Inglismaalt rohkem kui $\frac{2}{3}$ kogu eesti vineeriekspordi eest kokku 2,56 milj. krooni ja mujalt vähem kui $\frac{1}{4}$ eest peaaegu sama summa — 2,34 milj. krooni.

Inglismaal on A/S. A. M. Lutheri vineeri ostjaks teatavasti „Venesta“ firma, mis on ühtlasi Tallinnas asuva eelnimetatud tehase omanikuks.

Nii on ERK'i andmed, mis on rajatud sotsiaalse välismaa ajakirjade andmestikule. Pilt on niivõrd rabav, et kui Luther ka teeks enese puhtalkpesemise katseid, siin need katsed näivad olevat lootusetud. Nii läheb Eesti tööliste töövilis rahvamajandusele kaduma, tänu meie pallkade madalale tasemele. Kaup müüakse ettevõtte tegelikule omanikule välismaal odava hinna eest ja bilansis on kerge mäida, et kasud on väikesed, et palgatöstmiseks ja sotsiaalkindlustuse laiendamiseks puuduvad võimalused jne. See pole esimene juhtum, kus avastatakse kapitalide varjatud väljavool. Kindlasti on veel küllalt juhtumeid, mis on veel avastamata. Riigivõim püüab juba aastaid pidurdada kapitalide väljavoolu, kuid, nagu näeme, see kestab väga mitmesuguste võimaluste najal. Loodetavasti võtab riigivõim nüüd lähemale uurimisele olukorra Lutheris ja viib Lutheri kasud normaalsele tasemele. Kuid kapitalide väljavool väheneb ainult siis, kui tööliste palgad tõusevad tasemeni, mis vastab sellelaadiliste käitiste palgatasemele välismaal. Siis ei saa ettevõtjate kätte kuhjuda neid määratud summasid, mis muidu leiavad ilika auke, kuidas ära kaduda Eesti rahvamajandusest.

A. Renning.

Uusi sotsiaalseadusi

Juhised töövõimekaotuse määramiseks terviserikete puhul — tabeli õendus. (RT, 1938, 87, 778)

Otsus haigekassade kuaruande tab. 2 juurde antud juhiste (RT, 1934, 12, 80) p. 5 muutmiseks. (RT, 1938, 87, 779).

Tööstusliku töö seaduse III peatüki § 311 p. 2 lit. b põhjal antavate toetusrahade arvete õiendamise kohta kindlustusühingute ja haigekassade vahel antud määruse (RT, 1924, 143 ja 1928, 47, 288) täiendamise määrus. (RT, 1938, 87, 780.)

Põllutöölise õnnetusjuhtumite vastu kindlustamise seaduse põhjal määratud abirahade ja pensionide maksmise määruse (RT, 1936, § 4, 259) muutmise määrus. (RT, 1938, 87, 781.)

Vabariigi Valitsuse otsus 13. oktoobrist 1938. a. pensionikapitali maksmise võtmise kohta 1. aprillist 1939 kuni 31. märtsini 1940 jätab kehtima senised maksumäärad. (RT, 1938, 88, 784.)

Ärides ja kontorites peetava ületundide ja ületunnitasude arve vormi kehtimapanemise määrus.

Käitiste elu

Tallinnas

Töölisvanemate valimisi

Uusi tööliste esindusi käitistes, kus neid enne veel ei olnud:

„Tallinna Telliskivitehased“ Koplis, tööliste arv on 150.

Töölisnõukokku valiti Jõesaar, Eduard, Kangur, Ferdinand ja Vaher, Hans.

Tretjakevitši ehituskäitis, Gonsiori tänava pikendus ja Aspe tän. nurg. Käitises on töölisi 145. Töölisnõukokku valiti Poonvelt, Gustav, Lehmann, Herbert ja Tõkke, Aleksander.

„B. Besprosvanny“ kudumistööstus, Tartu mnt. 49. Tööliste arv käitises on 120. Töölisnõukokku valiti Hiimets, Evald, Männikus, Alide ja Lülil, Alma.

„Telg“, kudumistööstus Tartu mnt. 69. Käitises töötab 32 töölist. Töölisvanemaks valiti Post, Alde, asetäitjaks Vahli, Ivi.

„Lebeck Pabsteli“ parketistööstus, Tartu mnt. 30. Käitises töötab 29 töölist. Töölisvanemaks valiti Kosk, Martin, asemikuks Sander, Helmut.

Pooleli on valimised Aivazi metallikäitises. Organiseeritud vastusurve tõttu jäid valimata esindused Vinterfeldt'i tekstiilkäitises Tartu mnt. 49, Tietsman'i ehituskäitises Roosikrantsi tän. 8 ja A. Sheeri paela- ja trikookäitises Viru tän. 40.

Töölisvanemate ja töölisnõukogude ümbervalimisi toimus järgmistes käitistes:

H. Rõivas ja Poleščuki kudumiskäitises Tondi 27. Töölisvanemaks valiti Sarop, Johannes, asetäitjaks Tunkel, Wolfgang.

(RT, 1938, 95, 820.)

Tööstusettevõtete asutamise keelu kehtimapanemise määrus pikendab uute tööstusettevõtete asutamise keeldu vineerivalmistamise alal kuni 15. detsembrini 1938. a.

(RT, 1938, 97, 839.)

Tööstusettevõtete asutamise keelu kehtimapanemise määrus keelab uute tööstusettevõtete asutamise lubjakivist lubja põletamise töödel kuni 15. juunini 1939.

(RT, 1938, 102, 881.)

Seltskondlikkudes huvides elanikkude igapäevaste tarviduste rahuldamiseks pühapäevadel ja pühadel lubatud tööde nimekirja täiendus

p. 14 lubab kuni nelja tunni jooksul päevas töid trükistööstuses, mis on seotud iga päev ilmuvate ajalehtedega, samuti ka riiklikes huvides tarvilike seaduste, määruste, teadaannete, üleskutsete ja valimismaterjalide trükkimisega.

(RT, 1938, 102, 882.)

Meremeeste seaduse muutmise seadus.

(RT, 1938, 106, 922.)

Äride ja kontorite töötervishoiu määrus.

(RT, 1938, 106, 929.) I. R.

Tilk ja Ko metallikäitises „Arba“, Kappeli 7. Töölisvanemaks valiti Puskar, Jaan, asetäitjaks Talmre, Igor.

Kartus ja Tuulingi riidevärvimise käitises Paidiski mnt. 25. Töölisnõukokku valiti Nukk, August, Vilmann, Asta ja Tambeck, Arthur.

Veeteede Talituse tuleornide töökoda. Töölisvanemaks valiti Maidre, Johannes.

Riigi Sadamatehas. Töölisnõukokku valiti Karask, Jaan, Nõmm, Osvald, Meister, Artur, Lepp, Albert ja Pere Konstantin.

Keila villakäitise ja kudumise käitis Soo tän. 27. Töölisnõukokku valiti Karm, Voldemar, Kivisalu, Alfred ja Viikman, Jaak.

Ale Coq'i õlleladu S. Patarei t. Töölisvanemaks valiti Vahar, Paul, asetäitjaks Koit, Otto.

Johanson'i paberivabrik, Maakri t. 27. Töölisnõukokku valiti Tomson, Emil, Puskar, Sergei ja Väljak, Arnold.

Eesti Dvigateli metallikäitis, Tartu mnt. 105. Töölisvanemaks valiti Vaino, Johannes, asetäitjaks Prits, August.

„Rauaniit“ kudumiskäitis, Põhja puies tee 7. Töölisnõukokku valiti Kangro, Erika, Kurnosov, Vladimir ja Tamm, Johannes.

A.-s. Reinhold Toferi kudumiskäitis, Madara t. 14. Töölisvanemaks valiti Veanes, Evald, asetäitjaks Mirring, Karl.

A/s. A. M. Lutheri tööliste üldkogu koosolek peeti 18. detsembril, millest võttis osa 306 töölist.

Töölisnõukogu aruandega esines nõukogu esimees A. Veebermann. Alkultseimaks küsimuseks nõukogus oli olnud plaadijaoskonna palkkivate asi, missugusele tööle käitise juhatus oli toonud Lätist lätlasi, kes aruandja arvates olid olnud tõesti edukamad meie töölistest (?!). Lõpuks aruandja puudutas ka endise töölisanema Koppelmani vallandamist, püüdes väita, nagu ei oleks viimane talitanud õigesti, kui ta oma haiglase tervisega ei läinud saviaukudesse palkide töstmise tööle. Need põhjendamatud süüdistused läikati koosoleku poolt tagasi ja selles asjas võeti vastu resolutsioon, milles koosolek avaldas tänu ja lugupidamist Lutheri tööliskonna kauaaegsele juhile R. Koppelmanile, kes seadusevastaselt kõrvaldati käitise ja ta tervise hävimise ähvardusel pidi loobuma töölisanema õigustest. Koosolek tegi töölisnõukogule ülesandeks tegutseda edasi R. Koppelmani vaimus. Teistes vastuvõetud resolutsioonides koosolek mõistis hukka töölisanema Siigi, tööliste Kikas'e, Uumaa ja Tuusi teguviisi, kes teadmata põhjusil esitasid töölisanema Venderi volituste vastu põhjendamatu protesti, mis oligi töökaitse-osakonna direktori J. Sõmni poolt jäetud tähele panemata. Samuti mõisteti hukka meistrite Nurga ja Tudebergi ebaviisakaskäitumine töölistega ja tehti nõukogule ülesandeks nõuda tarbe korral nende vallandamist. Koosolek nõudis palgalise puhkuse pikendamist 12 tööpäevani ja puhkeaja tasu arvutamist 3 kuu jooksul teenitud töötasu alusel, vastavalt Tööliskoja seisukohtadele, mis on esitatud palgalise puhkeaja seaduse muutmiseks. Koosolek protesteeris Kaubandus-tööstuskoja, Arstide Koja ja Rohuteadlaste Koja sammude vastu haiguskindlustusseaduse hallvendamiseks, tööliste omavalitsuse piiramiseks haigekassades ja haigekassade tegevuse halvamiseks. Koosolek nõudis, et olukord haiguskindlustuse alal ei kuumeks halvemaks tsaarigaegsest. Nõuti, et Tallinna Rahvamaja ehitamiseks tehtaks algust, kuna praegune ruumipuudus töölisorganisatsioonidel on väga terav ja seda enam ei saa kannatada. Sihtasutuse „Tallinna Rahvamaja“ juhtimine peab tulema tööliste kätte Tööliskoja poolt koostatud ettepaneku kohaselt. Lõpuks koosolek, teatavaks võttes raadiotehases „Ret“ asetleidnud vahejuhtumit, võttis selles asjas vastava seisukoha ja otsustas sellest teatada ajakirjandusele ja RiE'T'i juhatusesele.

Tööliskoja peasekretär Lui Metslang kõneles vineeritööstuse kasudest ja tööliste palkadest. Kõneleja näitas konkreetsete andmete varal, et Lutheri käitise kandefööd on praegu väga hea, mis võimaldab täieliselt tööliste palgaolude korraldamist. Luther müüb oma vineeri Inglismaale odavamini kui Läti oma madalama kvaliteediga vineeri, millest tingituna kapitalide varjatud väljavool ulatub 1.000.000 kroonini aastas. Sellele on juhitud ka Riigivolikogu ja vastavate ministriumide tähelepanu.

Kuna koosolekul puudus kvoorum, ei saadud palgaküsimuse ja tööüli alustamise kohta teha otsust, kuid suure hääleteenamusega võeti vastu töölisnõukogu liikmete Vettmanni ja Venderi poolt esitatud palganõudmise

ettepanek, milles nõuti Bedaux' kategooriate töstmist, Bedaux' kategooriate tunnitase, tükitöö korral tagatud põhipalga, tükitöö hindade ja ajatöö tunnitase töstmist 12—20%, lisapremiaid jne. Selle ettepaneku vastuvõtmisega üldkoosolek määras aluse töölisnõukogu tegevusele palgaküsimuses.

Teine palgaküsimuse ettepanek, mille esitas tööline Ojala ja mida toetasid nõukogu liikmed Siig ja Veebermann, et loobutagu tööstust ja nõutagu vabriku valitsuselt tasu 1939. a. jooksul 15 pühapäevase päeva eest ühes pühapäevase ja puuderaha maksmisega, jäi hääletusel suure vähemusse, kuna ettepanek ei sisaldanud nimetatamisaarset palga kõrgendamist, sest 13 päeva tasu maksti niikuinii juba 1938. aastal.

Tööüli alustamiseks tehti nõukogule ülesandeks uus koosolek kokku kutsuda jaanuaris.

Koosolekule käitise juhatus esitas nõukogule aruande käitise olukorrast ja töö väljivaadetest, mis koosolekul ette kanti, mainides selles, et vabriku majanduslik seisukord on olnud võrdlemisi raske ja et 1938. a. esimene pool on lõppenud puudujäägiga. Massiliste vallandamistega tahetakse viivitada seni, kuni vabanevail töölisel osutus kergemaks mujalt tööd leida. Tööliste palku ei kärbita sel juhul, kui ei ehitata Eestis teist vineerivabrikut ja kui tööliskond ise aitab kaasa kulude vähendamiseks kokkuhoiuga materjalide arvel ning käsitades ettevaatlikumalt töövahendeid, millega vähenevad remondikulud. Neil tingimustel nõustub käitise juhatus sõlmima töölisnõukoguga kokkuleppe 1939. a. palkade kohta selles, et tööliste teenistus ei väheneks, võrreldes elatusmaksumuse indeksiga. Juhul, kui säärane leping sõlmitakse vähimalt kuus päeva enne jõule, kaalub käitise juhatus eritasu küsimust jõuluks.

Pärast seda, ja arvatavasti käitise juhatus teadmisel, hakkasid nõukogu liige Siig ning usaldusmehed korjama töölistelt allkirju selleks, et palgatöstmise nõudmisest loobutaks ja lepitaks ainult pühade tasuga. Ei seletatud kõigile töölistele, et allkirjad käivad ka palganõudmisest loobumise kohta, mistõttu paljud töölistel, sellest kuulda saades, hiljem oma allkirjad maha tõmbasid.

Lisatasu pühade puhul määrati vabriku valitsuse poolt järgmiselt: igale meestöölisele Kr. 10.—, igale naistöölisele Kr. 8.—, misjuures sellest meestel Kr. 5.— ja naistel Kr. 4.— arvatakse pühadetasu arvele 26. ja 27. dets. eest. Väärrib märkimist, et tasu saamine 26. ja 27. dets. eest oli kõigile töölistele juba enim kindlustatud Tööüliüle Lahendamise Komisjoni sundotusega. Pealeselle määrati igale töölislapsele, kes on sündinud 1923. aastal või hiljem, Kr. 5.—.

22. dets. m. a., ignoreerides 18. dets. üldkoosoleku otsust (vaata eespool), sõlmisid nõukogu liikmed Veebermann, Siig, Nõmmik, Maamägi ja Lind Lutheri „tööliskonna nimel“ käitise juhatusega „kokkuleppe“, et tööliste tunnitase, Bedaux' palgaaluste ja tükitöö tariifide tase jääb 1939. a. muutmata. 1939. a. maksetakse töölistele äripäevadele langevate riiklike pühade eest tasu meestele Kr. 2.50, naistele Kr. 2.—, pealeselle puuderaha 1938. a. ulatuses. Ja juhul,

kui 1939. a. peaks elatusmaksumuse tõus ületama keskmiselt vähimalt 3% tööliste keskmise tunnitasu tõusu, kohustub käitise juhatus töölistele maksma lisaks eritasu. (Kui palju? Eritasu võib olla ka 1 sent. — Toim. märkus.)

Säärane osa nõukogu liikmete talitusviisi, kus täiesti vastupidiselt üldkoosoleku otsusele sõlmitakse töölistele mitte midagi pakkuv kokkulepe, tekitas tööliste seas teravat nurnat, sest üldkoosoleku otsust ei saa mitte väärtosa töölisnõukogu liikmeid mingite allkirjade põhjal, vaid seda võib teha ikkagi ainult üldkoosolek ise.

Lutheri käitises vallandati tööline V. Sökk, kes esines viimasel üldkogu koosolekul, nõudes töölisvanemate õiguste suuremat austamist käitise juhatuse poolt ja arvustades tööandja teguviisi töölisvanemate R. Koppelmani ja O. Venderi suhtes. Samuti ei pooldanud ta vabrikuvallitsuse ja osa töölisvanemate ettepanekut loobuda palgatülist ja võtta selle asemel vastu jõulukink, vaid nõudis palgatüli ja jõulukingi küsimuste lahust arutamist. See sõnavõtt äratas tööandja tähelepanu ja nüüd on V. Sökk vallandatud. Selle sammuga näitas A.-S. A. M. Luther, et ta tahab jätkata võitlust tööliste õiguste vastu ja püüab vallandamiste abil saavutada olukorda, kus töölisel ei saa vabalt arutada asju oma üldkogus, mis on seaduse kohaselt tööliiskonna peasuatus käitises, mis peab olema tööandjast täiesti sõltumatu. Üllatav on näha, et Eesti sotsiaalsem ettevõtja ja Vabrikantide Ühiseuse esimees läheb käitsetu tööliste kallale seepärast, et see julgus oma mõtteid väljendada. Ametlikult põhjendatakse V. Söki vallandamist muudugi „tööpuudusega“.

Kuna Lutheri üldkogu koosolekul 18. detsembril a. tuli kõne alla töötüli alustamine ja selleks võeti vastu ka esialgne palganõudimiste kava, otsustas käitise juhatus töötüli vältimiseks palganõudmisele osaliselt vastu tulla, parandades Bedaux-kategoriate tabelit. Huvitav on märkida, et osa töölisvanemaid vaidles üldkogu koosolekul sellekohase nõudmise esitamise vastu. Tööandja püüab aga vältida töötüli, nähtavasti kartes, et midu tulevad töötülide lahendamise komisjoni ekspertide poolt tema varjatud suurkasud põhjalikumale selgitamisele.

Tallinna linna käitistes.

Gaasi-veevärgi käitises toimusid möödunud aasta detsembri alguses töölisnõukogu ümbervalimised. Valida tuli 3 nõukogu liiget ja vastav arv asemilke. Valimiste ja täiendavate valimiste tulemusena osutusid valituiks häälteenamuse järjekorras J. Villard, G. Metsvald, R. Plint ja asemilkeks M. Laur, A. Joala ja R. Sassi-pea.

Valimiste kohta esitati 1. jsk. tööinspektorile protest, kes aga jättis selle tagajärjeta ja valimised kinnitas.

Elektrijaama, Ehitusosak. ja Gaasi-veevärgi töölisnõukogud pöördusid vastavate linnaõunike kaudu linnavalitsuse poole töölistele jõulupuu korraldamiseks toetuse saamiseks. Esialgu neile teatati, et põhimõtte-

liselt ollakse nõus toetust andma 15 snt. tööliste kohta. Nõukogud ei võtnud pakutud toetust vastu teatades, et sellega ei saa korraldada jõulupuu. Hiljem linnavalitsus siiski otsustas anda toetust jõulupuu korraldamiseks igale töölise 4—12 aasta vanusele lapsele 1 kroon. Vastavad töölisnõukogud korraldasidki enne pühi jõulupuu.

Trammi töölisnõukogu, kes küll toetust ei küsinud, kuid üldise otsuse põhjal seda sai, andis vastava summa Tänavaraudteelaste Ühingu ühiseks jõulupuu korraldamiseks.

Trammi liiklemisala endise juhataja hr. Sillami asemele, kes lahkus linnateenistusest, on palgatud o/ü. „Mootorist“ keegi hr. Raud. Eesti vanasõna kohaselt — „uus luud pühib hästi“ — on hakanud toimima ka nimeetatud hr. Raud.

Tema korraldusel on mõne juhi palgast maha arvatud summad kokkupõrkeist tekitatud kahjude katteks, ilma et sellest tööliste oleks isegi teatatud. Hiljem on need summad tagasi makstud, kuid ta on hakanud säärastel juhtudel vastavalt tööliselt nõutava allkirja, et tööline vabatahtlikult tasub sellest ja sellest kokkupõrkest tekitatud kahju. On loomulik, et sääraste vabatahtlikkuse juures antakse mõista, et allkirja andmisest loobumisel teenistuslepingu vahekorrad võivad muutuda. Selle liiklemise juhataja korraldusel ka mõned omnibuse juhid saadetakse uuesti eksamile, olgugi et neil kõigil on jõuankrite seaduse kohaselt eksamid ja psühhotehnilised katsed sooritatud ja neile vastavad load välja antud.

Säärane teguviis on tekitanud väga palju nurnat ja oodatakse, et töölisnõukogu siin astub vastavaid samme.

*

Linnavalitsuse vastava otsuse kohaselt antakse kõigile linna ettevõtete töölistele, kes vähimalt kuus kuud on olnud linna tööl, 1938. a. pühade lisatasu 1 kr. 10.—. Otsuse aluseks on kuuldavasti see, et ka riigitöölistele seda maksetakse. Ehitusosakonna töölistele on väljamaksmine olnud enne jõulupühi, kuna teistes käitistes seda tehtavat uue aasta esimesel palgamaksmise päeval.

Tall. Omaval. Tööliste ja Teenijate Ühingu juhatusel on aastavahetusel käimas kutseühingute seadusest tingitud ümberkorraldamise töö. Põhimõtteliselt on otsustatud ja ka tegelikke samme astunud ühingu tegevuse laiemale — üleriiklikule — alusele rakendamiseks.

Ka on peetud neis asjus läbirääkimisi E. T. Keskliduga selle algatusel.

K. a. jaanuarikuu lõpul peetakse ühingu üldkoosolek, kus vastavad küsimused võetakse päevakorda.

27. detsembril m. a. korraldas juhatus ühingu liikmete lastele jõulupuu mitmesuguste ettekannete ja kingitustega Raudteelaste Kodu ruumides.

Osavõtivate laste arv oli üle 200.

A.-s. O. Kilgase

käitise tööliste teiskordne üldkoosolek peeti Tallinna Töölisteatri ruumides, millest võttis osa 232 töölist. Töölisnõukogu aruandest sel-

gus, et käitises on ratsionaliseerimine läbi viidud peamiselt puuvillakangrute üleviimisega kahelt teljelt kolmele teljele, kusjuures tööpinge tõusu hindamata on palga maha võetud 20%. Seni puudub kangruil tagatud põhipalk. Ketrusosakonnas, kus tasu makstakse masina telje tiirude arvu alusel, arvestatakse tiirude arvu valesti, nii et tükitöölise tasu osutub väiksemaks kui see tegelikult olema peaks. Poolide põhjad on katkised ega ole ühepikkused, millest tekivad sagedased töömehe katkemised. See omakorda vähendab tööviljakust ja tööliste teenistust. Ketrail on lubatud tööpinge tõstmise juures anda abilisi, kuid lubatud abilisi tarvitatakse teisteks töödeks.

Koosolekul refereerisid töölisnõukogu liikmed M ä l k ja A u s m e e s tööliste olukorra parandamisest ning palga- ja töötingimustest.

Vastuvõetud resolutsioonides nõuti: tagatud põhipalka tükitöölisele, mis peaks kantama palgaraamatusse; parema korra kehtimapaneku; ketrusosakonnas, nimelt tuleks sisse seada kontrollkaalud, mis võimaldaksid õiget kaalumist. Tiirude alatine mõõtmine peaks ära jäetama; ketrusosakonna poola meistritele avaldati umbusaldust väärratsionaliseerimise suhtes ja nõuti nim. meistrit eesti keele oskust, sest meistri umbkeelsus on tekitanud korduvalt arusaamatusi töölistega suhtlemises. Kangrute palgaolusid tuleb parandada: senine 20% mahaarvamine, mis pandi kehtima puuvillaosakonnas 3-da telje juurelisamisega, ei vasta tõusnud tööpingele. Seetõttu üldkoosolek nõuab senise 20% asemel 10% mahaarvamist.

Lõpuks tehti töölisnõukogude ülesandeks astuda samme, et tööjuhataja Aavik vallandataks 2 nädala jooksul tema ebaviisaka käitumise pärast töölistega.

A.-s. Balti Puuvillast.

Üldkoosoleku otsuse kohaselt 6. nov. 38. a. töölisnõukogu, Tööliiskoja ja E. Haigekassade Liidu poolt esitatud märgukirjade tulemusena ilmus käitise 18. dets. 1938. a. arstide komisjon, kelle ilmumise eelpäevil (kuna see tehti enne teatavaks) toimus kohtu peal n.-n. suur pesupäev, nimelt puhastati kõik, mis silma puutus, ja pesti ka põrandaid, mis aastate jooksul oli silmapaari vahele jäänud. Ka ilmusid käitise seal seni puudunud päris uued süljekausid.

Käitise juhataja, kas joni või muu põhjal, ei soovi informeerida töölisnõukogu käitises ettevõetavatest muudatustest, töökorraldustest jne.

Ei saa peatumata mööduda 17. dets. „Päevalehes“ ja mujal äratoodud Ü. T. Ü. esimehe ja a.-s. Balti Puuvilla direktori härra J. Kuke aruandest, et „Tööpinge tõus ei ole kurnav“, kus toodud andmeid nähtub, et tööpinge tõus on leidnud tunnustuse. Edasi on toodud andmeid, et ketrarjate tööpinge on tõusnud 332—498 väärtuselt 664 ja rohkema väärtuseni, väärtuste kiirus on osaliselt vähenenud, kuid töötaasu on tõusnud umbes 25%.

Mis puutub 43 kuuel teljel töötava kangru palgatõususse toodud andmeil, et tõus olevat

üle 50%, võrreldes 3 teljega, siis ei tahaks umbkaudselt neid usaldada. Vaadeldes üksik-tööliste palgaolusid, ei nähtu tõus hoopiski nii suurena.

„Kave“ töölisvanema E. Marvitsa vallandamine.

mis tekkis ilmselt seadusevastasel kujul, võeti Sotsiaalministri pealekäimisel tööandja poolt tagasi, kuid E. Marvits ei usaldanud töökohale tagasi tulla, kuna käitise ülekolimise tõttu võiks tööandjal ligemal ajal avaneda võimalus tema vallandamiseks seaduslikul teel. Ta sai aga vahepeal teise koha.

ETK Kopli metallitehaste ja o.-ü. „Orto“ tööliste ühine üldkogu koosolek peeti 8. dets. m. a., millest võttis osa 125 töölise.

Koosolekut juhatas L. K o n g a, protokollis A. P ö d r a.

Võeti vastu käitises asutatava hoiukassa põhikirja ja otsustati kõigi abinõudega võidelda tükitöö hindade kärpimise vastu. Samuti nõuti, et töölisi ei sunnitaks hommikuti varem tööle tulema kui see sisekorramäärustes on ette nähtud.

Koosolek võttis teatavaks RET'i sündmused ja sellekohase resolutsiooni.

Püstitõusmisega mälestati Eestis surnud Daani kutseühingute keskliidu esimeest Chr. J e n s e n i t.

A.-s. Fr. Krulli

metallikäitise tööliste üldkogu koosolek, millest võttis osa üle 200 töölise, peeti 19. detsembril m. a.

Koosolekul Tööliiskoja peasekretär L. M e t s l a n g kõneles tööliste palgaolude parandamise võimalustest.

Võeti vastu otsus, milles öeldakse, et Krulli töölised astuvad metallitöölise kutseühingu liikmeks, et koos teiste töölistega parandada palgaolusid.

Teistes vastuvõetud otsustes: peeti vajalikeks seadusliku puhkeaja pikendamist 12 tööpäevani.

Protesteeriti Kaubandus-tööstuskoja, Arstide Koja ja Rohuteadlaste Koja seisukohtade vastu, millega tahetakse kaotada haigekassades tööliste omavalitsus.

Kiires korras tuleb asuda vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustamise teostamisele.

Tallinna Rahvamaja ehitamisega tuleb algust teha ja sihtasutuse põhikirja tuleb muuta, nii et rahvamaja juhtimine läheb tööliste kätte.

Riigil ja omavalitsusel tuleb astuda samme korterikriisi vähendamiseks ja üürihindade korraldamiseks. Samuti võeti vastu otsus RET'i töölisvanemate valimise takistamise asjus.

Jõulurõõmu ETK perele.

Pühade saabumisel annetati igale ETK-s töötajale, kes on olnud ETK-s vähimalt 2 kuud, jõulupalk ETK omatööstustootest, ca Kr. 18.—väärtuses.

Ühiseks kokkutulekuks ETK korraldas oma tegelasile 19. dets. s. a. Estonia teatri-saalis jõulupuud, kus oli kavas lõpuks Estonia

teatri operetitrupi ettekandel operett „Poola pulmad“.

Tegelaskonna laste jõulupuul korraldati 17. dets. s. a. Estonia kontsertsaaljs. Peale palki said kõik lapsed, kes on perekonnas peale kahe, erikingina Kr. 5.— väärtuses jalanõusid või riieid.

Nõukogu oma koosolekul 16. dets. s. a. määras kogu ETK tegelaskonnale peale eelpoolmainitu veel lisatasu.

A.-s. „Globuse“ tööliste üldkoosolek peeti 16. dets. m. a. vabriku ruumides, millest võttis osa üle 200 töölise.

Koosolekul Tööliskoja peasekretär L. Metslang kõneles tööliste organiseerimisest. Töölisnõukogu aruande kandis ette nõukogu liige E. Suits ja ülevaatega Tööliskoja tegevusest esines töölisvanem — koja liige P. Pihlak.

Üksmeelselt võeti vastu otsus RET'i sündmuste kohta.

Veebruaris käesoleval aastal otsustati käitises korraldada organiseerimiskuu.

Narvas.

Kreenholmis töötüli.

Kreenholmi käitise tööliste üldkogu koosolek peeti 27. nov. 1938. a. K/s. „Võitleja“ ruumes. Koosolekule oli ilmunud 1284 töolist, kuna osal töolistest tuli tagasi minna, sest koosolekusaal ja kõrvalruumid olid tööliis täis kiilutud. Narvas ei leidu vastavat ruumi, mis mahutaks Kreenholmi tööliste üldarvu. Koosoleku tähtsaimaks küsimuseks oli palgalisa nõudmine. Koosoleku juhatajaks valiti V. Mölder ja kirjatöimetajaks A. Põlts. Koosolekul refereeris Tööliskoja ühistegevuse instruktor H. Isküll, kes selgitas vanaduse ja invaliidisuse kindlustamise seaduse vajadust. Pärast referaati võeti ühel häälrel vastu resolutsioon, milles tunnistatakse vajaliseks, et vanaduse ja invaliidisuse kindlustus lähemal ajal teoks saaks.

Palgalisa nõudmise all võeti väga elavalt sõna. Pärast läbirääkimisi võeti ühel häälrel vastu palgalisa nõudmise resolutsioon.

Nõuti kõigile tüki- ja päevatöölisile palgalisa 10 s. tunnis ja kolmes vahetuses käivatele töölisetele 13 s. tunnis. Nõutav palgalisa kantaks tükitöölisile palgaraamatusse lisatasu näol (s. o. eraldi). Edasi nõuti, et palgalise puhkeaja seadus tuleks muutmisele, nimelt 7-päevase puhkuse asemel pandagu kehtima 12-päevane palgaline puhkus.

Nõuti, et Joala käitise eelketruse meister, sakslane Voigt, lõpetaks töolistega ebaviisakalt käitumise, vastasel korral nõutakse meistri töölt lahkumist.

Töölised nõuavad masinate puhastamise aja pikendamist 20 min. 1. tunnini, sest praegu nõutakse töolistelt masina piinlikku puhastamist, mida 20 min. jooksul on võimatu teha. Puhastustasu tuleks tükitöölisetele tasuda tunnipalga alusel.

Töölised nõuavad, et varemaste aastate eeskujul tuleval suvel töölisetele jälle antaks käitise poolt võimaldatud suvekoolonia puhkus.

Koosolekul oli tööliste poolt kaebusi halva töömaterjali ja nõrga elektrivalgustuse üle.

Palju kaebusi tuli ka Kreenholmi haigla kohta ja kaebusi oli ka arstide vastuvõtmise kohta. Nimelt Kreenholmis on ainult kaks arsti ja nende töökoormatus on nii suur, et nad ei jõua korralikult haigeid läbi vaadata. Nõutakse arstide arvu suurendamist. Töölised leiavad, et oleks vaja juure võtta kopsuhaigete arst. Samuti nõutakse, et haigemaja toit oleks parem ja et haigetalitajate arvu suurendataks.

Kuna tööandja ja tööliste esindajate vahelised läbirääkimised lõppesid tulemusteta, läks palganõudmine töötülide lahendamise komisjoni. Komisjonis tuli asi arutusele poolte juuresolekul 17. detsembril. Kokkulepet ei saadud. Komisjon määras 3 eksperti — prof. Inno käitise kandevõime, vanem tööstusinspektor Pikk konjunktuuri ja Riigi Statistika Keskbüroo üldbüroo juhataja Reiman palkade võrdluse kohta. 3. jaanuaril tuli otsus: tõsta kõik palganormid tüki- ja ajatöödel 6%. Ratsionaliseerimise puhul jäeti tööandjale, nagu eelmiseki sundotuses, võimalus tükitööhindade muutmiseks, kuid nii, et tööliste teenistus tõuseks suurenenud tööpinge puhul vähemalt 7%. Otsus kehtib 1939. a. lõpuni. Otsuse peale esitati nii tööandja kui tööliste poolt protestid. Töölised ütlevad oma protestis, et 6% palgatõus ei võimalda kuigi olulist olukorra paranemist, eriti madalalpalgalistele, kellele 6% teeb kõigest 3 krooni ümber kuus. Ometi on käitise tööliste olukord väga vilets, samal ajal teenib käitis palju raha tööliste madalate palkade tõttu ja viimasel ajal tõusid tema kasud puuvilla odavnemise tõttu, millest ei ole tööline ega tarvitaja midagi võitnud. Samuti pole komisjon arvestanud ka elukalliduse tegelikku tõusu.

— Kreenholmi käitises toimusid mõeldud aasta lõpul töölisenõukogu ümbervalimised. Esimesel valimisel osutus valituks ainult V. Mölder, kuna kandidaatide suur arv — 35 — põhjustas häälte lialiminenemise. Pärast järevalimisi kujunes Kreenholmi uue töölisenõukogu koosseis järgmiseks: V. Mölder, M. Kalvi, A. Põlts, R. Oja, A. Treiberg, V. Kodis, V. Grafov ja A. Vinkel.

Narva Linavabrik.

8. jaanuaril s. a. peeti Narvas Linavabriku tekstiilkäitise tööliste üldkogu teiskordne üldkoosolek. Koosolekust võttis osa ligi 700 töolist, seega koosolekul tehtavad otsused olid otsusevõimelised.

Koosolekut juhatas N. A. man, protokolliis V. Drosdov.

Tööliskoja sotsiaalpoliitilise toimikonna liige A. Offenbach refereeris eesti ja vene keeles palgaolude parandamisest tekstiiltööstuses, misisugune kõne võeti kiiduga vastu.

Referent selgitas tekstiiltööstuse suuri võimalusi palkade tõstmiseks, ilma et selleks oleks vaja tõsta tööliste tööpinget.

Järgnevalt tuli arutusele töötüli alustamine palgalisa nõudmiseks. Mitmesuguste ettepanekute hulgast sai peaaegu kõigihää-

lilise enamuse nõue tõsta nii tüki- kui ka päevatööliliste paliku 10 senti tunnis.

Selgitati viimase palgavõitluse tulemusi, missugune võitlus tõstis paliku $3\frac{1}{2}\%$ alates 1. maist 1938. a. Kahjuks komisjon jättis asja käitise juhatusse hooleks, kes siis 1. mail 1938. a., arvates juure pallikade kogusummale $3\frac{1}{2}\%$ -lise summa, pidi selle jaotama tööliste vahel, ära kuulunud töölisnõukogu arvamise. Käitise juhatus oligi jaotuse teinud, jättes tähele panemata palju töölisnõukogu seisukohti, ja selle tulemusena sai juure enamik mehi. Naised ei võtnud aga peaaegu midagi ja osal koguni kärbiti paliku. Alles hiljem tööinspektori poolt nõuti kärbitud summa tagasi, kuna komisjoni otsus ei lubanud kämpimist. See näitab, kui võrd kahjulik on sääranne palgastõstmise viis töötäide komisjoni sundotsuses.

Käitise juhatusel anti nädalane tähtaeg vastuse esitamiseks tööliste palganõudmisele.

Koosolekul esineti kaebustega mõnede meistrite üle käitumise vastu. Nii on keegi üllemmeister, sudeedisakslane, hakanud käitsi kallale kippuma töölistele. Meistrid nõuavad tööulga suurendamist, ja kui tööline, kes on niikuiin hiigine juba tehtud töö tõttu, ei suuda seda teha, saadetakse ta koju.

Siin seletati, et seadusega keelatakse sellane töölit kojusaatmine, ja tööinspektori poolt nõuti käitise juhatuselt kojusaadetud töölistele tumirahade maksmist. Kuna seda veel pole tehtud, ähvardatakse protokoll koostada seaduse rikkumise vastu. Ka tööulga suurendamine pole töölepingu jängi lubatav. On juhtunud, et tööline pannakse tööle ühe masina asemel kahele ja palik jäetakse ükka samaks.

Nuriseti, et tööstuse ruumide soojus on mitmesugune. Tööline — naine — teeb tööd õhukese riidega soojas saalis, aga siis, järsku, saadetakse ta külma saali. Nii võib haigestuda, mida ka juhtub.

Sellased ümberpaigutused peab ette teatama, et tööline saaks vastavalt rietuda. Nõelumisosakonnas on 6—8 kraadi sooja — on see kellegi tervishoiu määruse täitmine?

Ühe töö juures tehti kämpimist, võttes uue artikli all uue madala hinna. See on kunstlik mõddahiilimine kahtivatest tükitöö tariifidest.

Oleks vajalik, et naiskaugrud omaksid käitisevanema — see teaks rohkem olukorda naiste töödes.

Käimlad on haiguste levitajad, põrandad auklikud ja õhlikud — kõik need asjad vajavad ümbertegemist. Saun on sageli külm, ega ole ka vett. Sellaseid ja paljusid teisi vääranähtusi on külluses ja on vaja ohjeldust tekstiiltööstunitele, kes ikonelevad oma suurest hoolitsusest tekstiiltööliliste olukorra parandamise eest.

Narva kalevivabrik. Uude töölisnõukokku valiti Raus, Artur, Huuk, Arnold, Türk, Eduard, Gorjunov, Aleksander ja Häntsov, Otto.

Tartus

Eesti Kirjastusühisus „Postimees“. Töölisvanemaks valiti Roorand, Evald, asetäitjaks Jääger, Johannes.

A.-s. E. M. Usvansky ja Poeg, nahavabrik. Töölisvanemaks valiti Maasing, Eduard, asetäitjaks Pooa, Aleksander.

O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“, trüki- ja köitekoda. Töölisvanemaks valiti Bleier, Aleksander, asetäitjaks Ilves, Ilmar.

„Livonia“ õlletehas. Töölisvanemaks valiti Kopli, Alma, asetäitjaks Kütman, Arthur.

Ratniku põllutööriistade käitis. Töölisvanemaks valiti Kroon, Adolf, asetäitjaks Palumets, Villem.

„Maret“, kirjastus, trüki- ja köitekoda. Töölisvanemaks valiti Jakobson, August, asetäitjaks Polm, Heino.

Järvakandis

A/s. Järvakandi Tehaste töölised said jälle töölisnõukogu.

A/s. Järvakandi Tehastes alustati töölisnõukogu ümbervalimist 21. juunil 1938. a. Esimesel valimisel käis valimiskasti juures peaaegu kaiks kolmandikku hääleõiguslikke töölisi, kuid vajalise hulga hääli sai vaid üks kandidaat, mispärast tuli ette võtta järelvalimine, mis toimus 29. juunil 1938. a. Järelvalimisel võttis valimisest osa alla 50% hääleõiguslikke töölisi ja tööinspektor jättis valimise kinnitamata. Valimiskomisjon, kes nähtavasti ei olnud küllalt sünenud vastavasse seadusse ega võtnud oma ülesannet küllalt tõsiselt, kuulutas välja tööinspektori otsuse ja lõpetas tegevuse.

Möödus siiski hulik aega enne kui Järvakandi Tehaste töölised taipasid ja avalikult tunnistasid, et nad olid teinud suve oma passiivsusega.

31. oktoobriks kutsus 2. jsk. tööinspektor kokku üldkogu koosoleku töölisnõukogu valimise algatamiseks, mis ega kvorumi puudusel jäi pidamata. Teiskordsel üldkogu koosolekul, 7. novembril, millest 570 hääleõiguslikust töölisest võttis osa 103 töölit, valiti töölisnõukogu valimiskomisjon koosseisus: Nikolai Tats, Johannes Paju, Richard Augjärv, Vello Paeste ja Volli Nõulik, kuna töölisnõukogu liikmete kandidaatide ülesseadmine kvorumi puudusel ära jäi ja need tulid esitada hiljem kirjalikult.

Esimesel valimisel, 17. ja 18. novembril, sai tarvilise hulga hääli 16 kandidaadist 2, nimelt Mähkel Raas ja Johannes Paju, kuna 3 töölisnõukogu liiget ja 5 asetäitjat tuli selgitada järelvalimisel 25. ja 26. nov., kus valiti lisaks esimesel valimisel valitud M. Paasile ja Joh. Pajule nõukogusse veel Herbert Madisson, Elmar Tammoja ja Richard Augjärv ja nõukogu liikme asetäitjaks Nikolai Tats, Al-der Pärn, Vello Paeste, Ed. Meresmaa ja Anton Önapuu, millest tulemused ka tööinspektori poolt 9. detsembril kinnitati.

Siinjuures ülesvõte praegusest A/s. Järvalkandi Tehaste töölisnõukogust. Istuvad esireas vasakult: abiesimees R. Augjärv, esimees M. Paas ja sekretär E. Tammoja; sisseavad abisekretär H. Madisson ja nõukogu liige Joh. Plaja.

Kaevandustes

„Kiviõli“ tekkimas kollane ühing.

A/Ü. „Kiviõli“ käitise juhtkonna poolt on algatatud mäeosakonna töölise ja ametnike kultuurühingu loomine. Põhikirjas on ette nähtud igasuguste kursuste, loengute jne. korraldamine, raamatukogu, ajakirja, matuse-, toetuse- ja laenukassa asutamise; majanduslike küsimuste lahendamise jääb ühingu tegevuspiiridest välja.

On ilme, et see ühing asutatakse kutseühingu tegevuse halvamiseks ja töölise tähelepanu kõrvalejätmiseks nende õiguslike ja majanduslike huvide kaitses. See nähtub juba sellest, et õlivabriku tööliskond, kes tundis seni vähem huvi kutseühingulise organisatsiooniga vastu, jäetakse ka uuest ühingust eemale, ning see on põhikirja järgi mõeldud ainult mäeosakonna jaoks. Töölise tegevus uues ühingu suunamiseks tööandja järelevalvel. Selleks on ette nähtud, et üks juhatuse liige määratakse käitise juhatuse poolt. Teised juhatuse liikmed peavad töötama käitises vähimalt 3 aastat — tähendab, siingi on tööandjal küllalt võimalusi juhatuse koosseisu „sorteerimiseks“.

Seega on A/Ü. „Kiviõli“ asunud samale teele, millele on astunud mitmed Ameerika töösturid. Ameerika töölised alustasid töösturite katse vastu hooldada ja võltida nende tegevust energilist ja edukat võitlust, milles nende poole astus ka president Roosevelt. „Kiviõli“ juhatuse aga arvab, et Eesti tööliskond on rumal küllalt säärase katsete kordamiseks: töölised peavad jääma kutseühingu juure, sest hoolimata võimalikest vastoludest ja puudustest kutseühing on or-

ganisatsiooniks, kus töölised on ise peremehed.

Kohtla Järvel erikogus. Uude töölisnõukokku valiti Kauks, Feliks (Tööliskojade juhatuse liige), Milder, Otto, Tetlov, Ernst, Talu, August, Sadnikov, Ivan, Kaev, Arnold, Orlot, August ja Leinberg, Karl.

Sindist

Tööpuudus Sindi linnas võtab järjest ähvardavama kuju. Töölisnõukogu poolt alati töötute registrimist, missugust ülesannet linnavalitsus keeldus enda peale võtmast. See juhib töötud töölisnõukogu juure, nagu oleks viimane tööandja. Seni on töölisnõukogu kaudu registreeritud ligemalt 300 töötut ümber. Nende arv suureneb järjest. Käitise täiskooramatusega töötamisel leidis Sindis tööd ca 1300 töölise ümber, kuna praegu nende arv on 650. Niisiis pooled on kaotanud töö, seega elu ülalpidamise võimalused. Mõningad on siirdunud Tallinna, Narva, Tartu jne. sarnadele tööaladele, kuid enamuse on ikkagi töötut. Vanemad inimesed, ja veel rohkem perekonnaga inimesed, on äärmiselt raskest olukorras. Paljud käisid sügisel päeviti põllutööl, kuid praegu põllutöölisi ei tarvitata. Talupojad ajavad läbi oma perega ja töölisperekondi kollitab nälg ja viletsus. Töölisnõukogu esitas palve Sotsiaalministrile ja Majandusministrile, paludes töötutele abi. Ka on kavatsus mainitud ministritele esineda delegatsiooniga.

Vaatamata suurele tööpuudusele tehakse mitmes jaoskonnas ületunnitoid. Töölisnõukogu juhtis juhatuse tähelepanu sellele väärnähutusele, kuid tagajärjeta.

Töölisnõukogu ettepanek kinkida töölisele pühadeks 2 nädala töötasu ei läinud läbi. Nüüd lahendati kingituse asi järgmiselt. Töölised, kes 1. dets. 1938. a. on töötanud käitises üle poole aasta, said orderi kr. 5.— väärtuses, ja töölised, kes 1. dets. olid tööl olnud alla poole aasta, kuid üle kahe kuu, said orderi

kr. 2.50 väärtuses. Alla 2 kuu töötanud töölised jäid jõulukingist ilma. Selle raha võis kassast kätte saada või käitise nidekauplusest riidet osta 5-kr. orderiga kr. 6.66 väärtuses ja 2.50-kr. kr. 3.83 väärtuses.

Töö käitises lõppes 23. detsembril nagu harilikul laupäeval kell 14.00 ja algas uuesti 2. jaanuaril 1939. a. ning kestis 5. jaanuarini, mil terve käitise tööliste tööleping lõppes, sest 7. jaanuaril käitis ei töota ja seda ei ole ka sisekorra määrustes tähendatud. Töö algab uuesti 9. jaanuaril 1939. a.

Viljandist

Olukord linnakäitises.

Seoses külmade ilmadega enne jõule jäid käitises seisma kõik suuremad mulla- ja kaevamistööd ja seega vabanes töölt ligi 50 töolist. Aasta läbi kestnud konflikt linnavalitsuse ja käitise tööliskogu vahel on jõudnud viimsesse järku. Nimelt on nõukogus lahendamata veel saamata palga küsimus, mille nõue esitati linnavalitsusele. Linnavalitsus maksis tööliskogu liikmeile välja ainult eritasu, kogusummas 209,88 kr., kuna saamata palga nõue jäeti rahuldamata. Tööliskogu end liikmed E. Heinlaid ja I. Viirak otsustasid selles asjas esitada saamata palga nõude kohtule.

Raudteelt

Tööliskogu valimised 4. liini jaoskonnas.

Ehitusameti 4. liini jaoskonnas valiti tööliskogu liikmeiks Jaan Leeto, Oskar Voore (endised) ja Elmar Viiks (uus). Valimiste kohta esitatud protest jäeti tähelepanemata eriüleannetega tööinspektori poolt ja valimised kinnitati.

Töölisesindajad valitsusvõimude juures.

13. detsembril 1938. a. esitasid Tööliskojade liige A. Saul ja Raudtee Liinitööliste Kutseühingu esindaja J. Raavel ehitusameti tööliskogude üleriiklikul koosolekul 4. XII 1938. a. vastuvõetud resolutsioonid ja märgukirjad asjaomaseile Vabariigi Valitsuse liikmeile. Sotsiaalministri juures esitati tööliskogude ühine märgukiri palgalise puhkeaja seaduse laiendamiseks ka kõigile raudtee päevatöölisile. Sotsiaalminister mainis raskusi, mis on seoses selle soovi täitmisega, kuid lubas ettekantud sooviga edaspidi esineda Vabariigi Valitsuse ees. Ministri juures puudutati lähemalt ka raudtee tööliste kutseühingute ümberkorraldamise küsimust, mis on esile kerkinud uue kutseühingute seaduse senisest kontrast erinevaist nõudeist.

Teedeministrile ja Majandusministrile esitatud märgukirjades avaldati soovi madalpalgaliste niigiteenijate ja raudtee päevatöölise palkade tõstmiseks suurenenud elukalliduse tõttu.

Pühade lisatasu päevatöölisele.

Teatavasti esitasid liinitöölise kutseühingu esindajad 15. XI 1938. a. Vabariigi Valitsusele, isiklikult Majandusministri ja Teedeministri abi kaudu, palve päevapalga alusel

töötavatele riigitöölisele jõulupühadeks ühekordse toetuse, kr. 30.—, maksmiseks. Esitatud palve leidis osalist rahuldamist ja Vabariigi Valitsuse otsuse põhjal 1. detsembrist 1938. a. makseti päevatöölisele, kes olid 1938. a. olnud riigiasutuste või ettevõtete teenistuses vähimalt 6 kuud, vastavatest töökrediitidest jõulupühade puhul lisatasu kr. 10.— igale töölisele.

Valvurite koosolekult.

Raudtee tee- ja ehituste kuuteenijate ja alatiste päevatöölise kutseühingu ja raudtee ehitustöölise kutseühingu juhatuste poolt korraldati ühiselt Tallinna ja Nõmme ümbruskonna ülesõidukohta valvurite koosolek pühapäeval, 27. nov. 1938., Tallinnas „Raudteelaste Kodu“ ruumes. Koosoleku juhatajaks valiti J. Kivistik. Kutseühinguliste küsimuste üle kõneles A. Saul, kes tutvustas koosolijaid kavade, mis on üles kerkinud kutseühingute ümberkorraldamisel ja liitumisel kooskõlas uute töövõtjate kutseühingute ja nende liitude seaduse nõuetega. Valvurid tõid ülevaateid oma töötingimustest kohtadel, kusjuures eriti avaldati muremat pika tööaja üle. Samuti pole valvurite palgad kõikjal vastavad töö rohkusele ülesõidukohtadel. Koosolek asus seisukohale, et kriisiaegsed kämpimised rievastustuse alal tuleks ära muuta ja valvureile väljaantavat rievastustust täiendada kutseühingu juhatuse poolt varem esitatud ettepanekute kohaselt. Kuna Tallinna sõlmes on umbes 70 valvurit ilma neile ettenähtud priikorterita, kuid raudtee kontereid kasutavad selleks mitte õigustatud ametnikud, siis avaldati koosolekul nõuet konterite vabastamiseks tähendatud isikute alt. Puhkust soovivad valvurid saada vastavas seaduses ettenähtud täiel määral. Igalkuulised ametlikud puhkused peaksid olema ettenähtud ja arvestatavad valvureile vastutasuks puhkepäevadel ja pühadel töötatud aja eest. Kahevahetuslikel ülesõidukohtadel 18. ja 61. piirkonnas Tallinnas peeti tarviliseks kolmevahetusliku valveteenistuse sisseseadmine. Koosolekul valiti kutseühingu juhatuse juures nõuandva organina tegutsev uus valvurite esinduskomisjon.

Ehitusameti tööliskogude üleriiklik koosolek.

Raudtee tee- ja ehituste kuu- ja päevatöölise kutseühingu juhatuse korraldusel peeti pühapäeval, 4. detsembril 1938. a., Tallinnas Rdt. Talituse Ehitusameti tööliskogude järjekorraline koosolek, mida juhatasid E. Tamman ja R. Luha Väli. Kutseühingulisi ja organiseerimise küsimusi selgitas A. Saul. Kutseühingu juhatuse avaldamud põhimõttelise nõusoleku ühinemiseks oma parameetritega — Raudtee Ehitustöölise Kutseühinguga. Organiseerimise töö on arenenud rahuldavalt. Liinitöölise erinevaid teenistustingimusi ja hurve arvestades leiti, et liinitöölisel ka edaspidi iseseisev kutseühing peaks püsima jääma. Tööliskogud oma aruandeks märkisid suurt päevatöölise arvu vähendamist sügiskuudel ja kohtade peal sageli esinevaid töökaitseseaduste rik-

kumise juhtumeid. Päevatöölise palgade osaline tõstmise ei rahulda töölisi ja sel alal esineb arusaamatusi. Transporttöölise tööaja küsimuse käsitlemisest Genfi 24. rahvusvahelisel töökonverentsil kõneles rkv. L. Johnson.

Töökorralduse ja tööaja küsimuste üle liinitöödel kõneles E. Peterson. Ratsionaliseerimise püüete järg on jõudnud ka liinitööliseni ja üheks kaasvahendiks on selles kaitsus suvekuudel tööpäeva lühendamises. Koosolek asus kõige kindlamalt selle kavatsuse vastu, leides, et liinitöölised on arvaldanud oma kategooriiliselt eitava seisukoha selles juba 1930. a., mil pikendati tööpäeva suvel 10 tunnini. Majanduslike ja teenistuslike küsimuste arutamisel võeti koosolekul vastu märgukirjad teede- ja majandusministriile madalapalgaliste riigiteenijate ja päevatöölise palgade tõstmiseks ja Sotsiaalministriile esitatav märgukiri kõigi raudtee päevatöölise palgalise puhkeaja seaduse alla arvamiseks. Edasi nõuti koosolekul vastuvõetud otsustes korteriõiguslike teenijate priikorteritega varustamist või neile korteriraha maksmist, riievarustuse kandeaegade lühendamist ja ümbekorraldamist, riigi päevatöölisele jõulupühiks ühekorde lisatasu maksmist, raudtee vabade maa-alade uue määruse normide järgi töölise vahel jaotamist kutseühingu esindajate kaastoimel ja töökaitse seaduse nõudeist kinnipidamist. Tööliskoja liige A. Saul esitas koosolekule raudteel tasuta sõidu- ja veo-määruse muutmise ettepaneku, mis näeb ette korduvateks sõitudeks priisõidupiletite andmist raudtee töölisnõukogu liikmeile ja kutseühingute juhatustele ning ühekorde teie piletite andmist käitise töölisele ja kutseühingu liikmeile sõitudeks töölise üldkogu või kutseühingu koosolekuile.

Ettepanek tunnistati vastuvõetavaks ja see otsustati esitada Tööliskoja kaudu Teedeministriile. Koosolekule oli kutsutud ka eriuülesannetega tööinspektor, kes ei olnud aga ilmunud. Ehitusameti 24 töölisnõukogu liikmest võttis koosolekust osa 21 töölisnõukogu liiget, kes esindasid seitset käitist-liinijaoskonda.

Mujal

Tööstustöölise elu maal.

Jälgides tööstustöölise elu mõningais maa-kohtades leiame suuri puudusi töökaitse seaduste täitmisel. Töölise peetakse täiesti õigusteta olendiks. Julgeb keegi rääkida õigustest, peetakse teda kurjategijaks ja mässajaks ja esimeseks rehvaks selle „ülestatõusnu“ vastu on vallandamine.

Ühe kurva näitena peame esitama Auvere kunstikivitehast, märkides, et mainitud käitise on poolriiklik. Selles käitises on rakusid töökaitse seaduste täitmisega. Mõningad neis haldatusväärses oludes töötavaist töölisist julgusid siiski taotleda oma seaduslike õigusi ja tundes üksikute jõu nõrkust, palusid nõu Tööliskojal selleks, et viia läbi töölisvanema

valimine. Tööliskoja kaasabil jõutigi nii kaugemale, et 7. jsk. tööinspektor tegi käitise töölisele teatavaks, et 5. okt. s. a. peetakse töölise koosolek, kus korraldamisele tuleb töölisvanema valimine. Tööjuhataja selles käitises on haige juba kauemat aega ja kohustetäitjaks on keegi kohapealne põllumees Lukanen. Seesinane tööjuht. Lukanen, niipea kui sai teatavaks tööinspektori teade, kõlistas Tallinna ja küsis sealt nõu. Igatahes vallandati tööline, kes julgese töölisvanema valimise asja algatada. Nõutati töölise palgaraamat ja kirjutatigi lõpparve töö mittekorraldiku täitmise pärast.

7. okt. pidi olema töölise üldkogu koosolek. Enne teatati, et käitise jääb seisumaktila riikide tõttu. Töölised tulid siiski koosolekule ja koosolek toimus. Koosoleku eel valitses ärev meeleolu. Need, kes araks olid tehtud, hoidusid ustele lähemale ja nende ilmest väljendus suur hirm ning kahetsus, et nad üldse olid tulnud. Kujutleti, et siin sünnib midagi kohutavat ja riigivastast. Oli tulnud ka naisuguseid, kes pidasid end tööjuhataja usaldusmeesteks, et jäädvustada mällu need näod, kes koosolekust osa võtavad.

Kohale jõudnud tööinspektor, kes rahu ja asjalikkusega asus koosoleku juure, parandas üldist meeleolu, mis kipus juba langema. Unustati pilkk, ähvardava näoga „usaldusmees“ ukse kõrval ja alati koosolek, kus seati üles töölisvanema kandidaadid ja valiti valimiskomisjon. Töölisvanema kandidaadiks seati üles A. Veerepalu, R. Hammus ja Jaan Veitmann. Koosolekult lahkuti väikese lootuse, aga suure kartusega südames, sest liikusid ju hirmu ja õuduse jutud nende kohta, kes julgevad seda suurt „ülestatõusmist“ algatada ja kaasa teha. Hirmuga alati uut tööpäeva ja kannatati tööjuhataja pilget.

15. oktoobril toimusid valimised ja valiti A. Veerepalu. A. Veerepalu oli asja algataja ja temaga lõppes samal päeval tööleping. Tema tuli lahkuda töölt tööjuhataja Lukaneni nõudmisel. Hirmuga jälgisid seda lahkumist töölised. Kuid oli ka neid, kes olid nõus lahkuma oma värskest valitud töölisvanemaga. Võib kujutella töölise meeleolu, kui pärast nende poolt valitud töölisvanema vallandamist tööjuhataja Lukanen nende käest küsis: „Noh, kus on nüüd teie töölisvanem?“ Kahju töölisest, kes pole saanud töötada oludes, kus valitsevad teised kombad, siis nad saamaksid vaid kahetseda vaest tööjuhatajat, kellel pole aimu töölise õigustest. Ei usu siiski, et sellega on see töölise algatus lõpnud.

V. M.

Õienduseks

„Tööliskoja Teatajas“ nr. 12 — 1938 ilmunud kirjutuses „Töölisvanemate valimisi“ on juhtunud nimesed eksitavaid trükivigu, mida vastavad töölisvanemad paluvad õiendada:

Joh. Carri käitises on töölisvanemaks Elfriede Tommo, Strandelli võrgutööstuses Maada Vilibert ja „Unioni“ värvimistööstuses Rein Valge.

A.-s. „Kunstkvitehas“ Auveres, mis töötab riikliku toetusega, lõpetas tegevuse 10. detsembril. Põhjuseks asjaolu, et käitise väikese tasuvuse, kuid töölisanema tähelepanekute järgi on käitise seismajäämise põhjuseks asjaolu, et käitise tootis väga palju praakkive, millele oli raske leida turgu. Käitises töötas 22 töölist. 5. nov. vallandati 10 töölist, kõik need, kes võtsid osa töölisanema valimistest.

„Hiu-Kärdla“ kalevivabrikus töötab 384 töölist. Palgad on: lihttöölisil 16—19,7 ja oskustöölisil 24,8—29,9 senti tund. 4. sept. 1938. a. alustatud ja 14. okt. tööinspektori vahetalituse lõppenu tööüli läbi kerkisid palgad 1—14%ni. Kangruile, kes teenivad palgaperioodil 17—20 kr., maksetakse 10% lisa.

Töölised kurdavad puuduliku töötervishoiu-määruste täitmise üle.

A.-s. „Eesti Turbatööstused“ Ellamaa käitise töölise üldkogu koosolek peeti 22. nov. Koos oli 183 töölisest 104.

Koosoleku juhatajaks valiti A. Jänes ja protokollijaks J. Maalmeister.

Koosolek kuulab ära töölisnõukogu aruande, mille kandis ette esimeses O. Tisler.

Palgakõrgenduse ettepanekuist võeti vastu töölisnõukogu osalise palgakõrgenduse ettepanek, mille järele tuleks palka tõsta esmajärjekorras neil töölisil, kellel seni seda ei ole tehtud, ja väiksemapalgalisil 2 sendi võrra tunnis. Selle üle kõneledes käitise juhatuses selgus, et viimane oleks nõus palka tõstma ainult oskustöölistel, kes on kõrgemapalgalised.

Kütteturbalaadidajad esitasid 2 ettepanekut:

1) käitise juhatus arvestagu ümber küteturbaveo vagonettide maht seniselt 4,7 m³ 5 m³-le ja

2) lume mahatulekust allates tuleb maksa lumepuhastusraha 2 senti kantmeetrit kuni lume äraminekuni.

Need ettepanekud on õiglased ja küllalt põhjendatud. Kui vaadelda möödunud 1937. a. sügise laadimistasu kõrgendust, siis on see ainult näiline ja vagoneti laadimise tasu on jäänud endiseks. Ennem vagonettide maht oli keskmiselt 4,9 m³ ja arvestati 4,7 m³-le, kuid vahemaal on kõik vagonetid tehtud uued, millede tegelik maht on keskmiselt 5,2 m³, kuid arvestatakse ikkagi 4,7 m³-le. Sellest järeneb, et 1-sendine kantmeetri laadimise hinna tõstmine on näiline.

Möödunud suvel tööinspektori vaheltsobitusel tegi käitise juhatus laadimistöölisele ettepaneku turbaaunad enne laadimist ära mätta ja selle alusel tasu maksa. Vastav ettepanek on seni olnud lahtine kui tööliste ebasobiv. Kui vagonette ümber ei arvestata, siis otsus-

tati käitise juhatus ettepanek vastu võtta, kuid kantmeetri laadimise hinnale 2 s. juure nõuda, et selle ebaratsionaalse töötamisviisi tagajärjed ei jääks ainult töölise kanda.

Talvel lumega töötades nõuab lume kõrvaldamine palju aega, mille eest seni ei ole tasutud. Niisama intensiivselt töötades langeb tasulise töö hulk vähemasti neljandiku võrra. Kuna selle põhjus ei olene töölisest, siis on ka need ettepanekud küllalt põhjendatud.

Korduva ettepanekuna nõuti, et käitise juhatus ühtlustaks maksuta saadava küteturba normi kõigile aasta töötanud töölisele 2 vagonetile aastas. Käitises on kaks normi: need, kes kasutavad käitise kortereid, saavad 2 vagonet aastas, ja need, kes elavad erakortereis, 1 vagonet aastas. Käitise korterid on vastavaist erakortereist üürilt odavamad ja meil on maksuta valgustus. Vastavaist naturas saadavaist tasudest jäävad ilma töölised, kes on sunnitud kasutama erakortereid (mis jäta- vad tervishoidlikult mõnel juhul väga palju soovida) käitise korterite vähesuse tõttu. Kütteturvast on võimalik transporteerida ja see norm peaks olema ühtlane.

Koosolek kaalus alkoholiliste jookide müüki kohalikes toiduainetekaupluses ja võttis vastu otsuse, et seesugustel kauplustel tuleks alkoholimüük likvideerida.

Töölisnõukogule esitati järgmised sooviva-aldused:

1) korraldada sagedamini kõnekoosolekuid,

2) esitada käitise juhatusle eelolevaiks pühiks kingi ja penekonnaabiraha saamise palve,

3) organiseeritagu eelmise aasta eeskujul kollektiiv „Tööliskoja Teataja“ tellimiseks ja

4) esimesel võimalusel alustatagu kutseühingulise organiseerimise eeltöödega.

Tööline.

Kehra sulfaattselluloositehases töötab praegu 400 töölist. Üle 300 töölise on ehitustööde lõppemisega vallandatud. Töölised kurdavad väga terava korterikriisi üle Kehras, kuna 1-toaline korter maksab seal 12—15 kr. ja 2-toaline 30 kr. kuus. Osa töölisi elab veel barakkides. Samuti on siin toiduained väga kallid, mõned artiklid isegi kallimad kui Tallinnas.

8. jaan. korraldasid töölised jõulukoosoleku ja selle lõpul koosviibimise, millest võttis osa 200 inimest. Käitise juhatus töölisele jõulu- puu korraldamise asjus vastu ei tulnud.

Koosolekul nvl. L. Johnson kõneles töölise püüdeist ja nende healust.

Võhma eksp.-tapamajas. Töölisvanemaks valiti Kajand, Oskar, asetäitjaks Anton, Eduard.

*Head ja edurikast uut aastat
tööliskonnale soovivad*

EESTI KIVIÕLI A/Ü.

Suurim õlitööstus Eestis

Tehased: Kiviõlis. — tel.: Sonda 15
Müügibüroo: Tallinn, Pärnu mnt 10,
tel.: 478-66

Lave

Keemiatööstus O/ü. „Eesti Destillaat“

Tallinn, Pärnu mnt. 6

Telef. 438-95

*Head ja edurikast uut aastat
tööliskonnale soovivad*

A/S. WILL

Vabrik Narvas ja peakontor Tallinnas
V. Karja 12

Kiireim, kergeim, vastupidavam Ameerika kirjutus-
masin

ROYAL

Esindaja Eestis:

V-d LOUN & SCHITIKOV

Tallinn, Niguliste tän. nr. 18. — Telefon 434-37

Sukatööstus

A/S. „Cotton“

Tallinn, Põhja pst. 7   Telef. 432-63

Konservitööstus

A. M. Anderson

Tallinn, Sõja 44   Telef. 439-18

Leivatööstus

J. Grünberg

Tallinn, Jakobi t. 17   telef. 459—01

Keila villaketramise
ja
kudumise tööstus

Tallinn, Soo t. 27   telef. 461—01

*Head ja edurikast uut aastat
tööliskonnale soovivad*

K.-Ü. „RAHVAÜLIKOOL“

**Raamatute, kirjutusmaterjali ja paberikaupade suurladu
Tallinnas**

Meie laod mahutavad küllaldaselt, et täita igat
pisematki soovi kirjutusmaterjali ja paberikaupade
alal. Kõik kodumaa kirjandus saadaval.
Täidame tellimisi välismaa raamatuile ja aja-
kirjandusele. Võtame tellimisi trüki-, köite- ja
lineerimistöõdele

Harju tän. 48, oma majas, telefon 444-39, 444-37, 442-14,
Pärnu mnt. 10, telefon 446-67, 446-66

A|S. O. Kõlbas

*Ketramise, kangakudumise, suka-, trikoo-, piisi- ja paelavabrik
Därvikoda ja apreteerimine*

*Tallinn,
Soo tän. 26*

*Kõnetraadid:
Kontor 426-30
426-31
426-32
Ladu 442-55*

*Head ja edurikast uut aastat
tööliskonnale soovivad*

TARVITAJATE ÜHING

„OMA”

Tallinn, Jaama 12

Telefon 313-72

TARVITAJATE ÜHISUS

„TARBIJA”

TALLINN, JAAMA 12

TELEFON 312-27

TARVITAJATE ÜHING

„OMA=ABI”

TALLINN, V. BALTII 19

TELEFON $\frac{418-49}{6}$

Sõjaväe Majandusühisus

Tallinn, Pikk 11

Telefon 452-06